

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН СЯЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАЎ БЕЛАРУСІ І КІРАЎНІЦТВА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАЎ БССР

№ 24 (619)

Субота, 14 чэрвеня 1947 года.

Цана 50 кап.

Сталінскія лаурэаты

Пастановай Савета Міністраў СССР, прысуджаны Сталінскія прэміі за выдатны дасягненні ў галіне навукі, за выдатныя вынаходствы і карысныя палепшэнні метадаў вытворчай працы, а таксама за выдатныя дасягненні ў галіне мастацтва і літаратуры за 1946 год. Сярод узнагароджаных высокім званнем Сталінскага лаўрэата выдатныя вучоныя: акадэмікі Вышынскі, Багалюбоў, выдатныя канструктары Мікаілаў, Якаўлеў і другія.

Сталінскія прэміі атрымалі лепшыя прадстаўнікі мастацтва і літаратуры нашай краіны. Савецкая Радзіма, большасць партыя, вялікі Сталін выяўляюць велізарны клопат аб развіцці навукі, тэхнікі, літаратуры і мастацтва. Стала ўжо штогоднай традыцыяй адзначаць выдатнейшых прадстаўнікоў навукі і культуры высокімі ўзнагародамі за іх самахвярну працу на карысць Радзімы.

Вялікі Савецкі Саюз стаіць перад усім капіталістычным светам светлым маяком навукі, культуры, прагрэсу. У буржуазным свеце частка прадстаўнікоў навукі адкупленыя заплатамі капітала і пастаўлены на службу рэакцыі; у сацыялістычным свеце навука служыць развіццю вытворчых сіл краіны, палепшэнню матэрыяльных умоў жыцця народа. У буржуазным свеце частка прадстаўнікоў літаратуры і мастацтва з'яўляецца слугамі капітала і імкнецца разабесціць свядомасць людзей; у сацыялістычным свеце літаратура і мастацтва выяўляюць настроі мільённых мас народа і служаць яго інтэрасам.

Вось таму народ савецкай дзяржавы так высока ацэньвае заслугі пісьменнікаў, кампазітараў, мастакоў, артыстаў. Кожны іх новы выдатны твор прыраўняецца, як гаварыць таварыш Жданав, «да выйгранай бітвы».

1946 год адзначаны новымі поспехамі ў развіцці мастацтва і літаратуры ў нашай краіне.

Вялікіх дасягненняў дабылася савецкае мастацтва — музыка, жывапіс, скульптура, тэатральна-драматычнае, опернае і балетнае мастацтва, а таксама кінематографія. Стварэнне такіх выдатных твораў як кінофільм «Калтыва», кантата «Масква», Шабаліна, творы графікі, прысвечаныя В. І. Леніну — Васільева, помнікі генерал-лейтэнанту Яфрэмаву—Вучэціча, спектакль «Малаяя гвардыя» Маскоўскага тэатра драмы, спектакль «Вайна і мір»

у Ленінградскім Малым оперным тэатры, спектакль «Рамеа і Джульета» ў Вялікім Акадэмічным тэатры Саюза ССР, — сведчыць аб спеласці нашага мастацтва.

Сярод узнагароджаных дзеячоў мастацтва мы знаходзім прадстаўнікоў маладых Літоўскай, Латавійскай, Эстонскай Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік. За кароткі час жыцця пад сонцам Сталінскай Канстытуцыі яны змаглі намяраць высокую ўзровень сваё мастацтва. Гэта з'яўляецца лепшым доказам таго, што толькі савецкі лад, толькі ленынска-сталінскае нацыянальнае палітыка забяспечвае сапраўднае росквіт усіх духоўных каштоўнасцей народа, узнімае яго на вялікую культурную вышыню. Вялікі поступ наперад у 1946 годзе зрабіла наша літаратура.

Сталінскія прэміі адзначаны «Спад-рожнікі» Веры Пановай, «Вечер з поўдня» Эльзара Грына, «Людзі з чыстым сумленнем» Пятра Варшугара, «У акапах Сталінграда» Віктара Накрасана, «Апошні аб сапраўдным чалавеку» Барыса Палавога, Сярод паэтаў, адзначаных Сталінскімі прэміямі, мы знаходзім імя Саламеі Нерсе, Сімана Чыкавані, Аляксандра Твардоўскага, Андрэя Малышкі і нашага беларускага паэта Пятруся Броўкі.

Каінстанцін Сіманавіч Аўгуст Якабеў узнагароджаны Сталінскай прэміяй за свае драматычныя творы. Творы мастацкай літаратуры, адзначаныя Сталінскай прэміяй, вызначаюцца сваёй ідэйнай глыбінёй, яркім паказам вобраза чалавека — вернага патрыята савецкай Радзімы.

Для беларускай савецкай літаратуры асабліва радасна, што сярод адзначаных Сталінскай прэміяй паэтаў мы знаходзім імя Пятруся Броўкі. Пятрусёў Броўка ўсю сваю пазію паставіў на службу Радзіме, народу, большасці партыі. Яго вершы па-сапраўднаму партыйныя, прасякнуты высокай прычыповасцю і ідэйнасцю, яны з вялікай сілай устаўляюць дружбу народаў Савецкай краіны і горадскай нашай Радзімы — Маскву. Высокая ацэнка заслуг Пятруся Броўкі перад савецкай літаратурай нашых беларускіх паэтаў па аднаўленні Савецкай Беларусі.

Наша савецкая культура папоўнілася новымі атрадам Сталінскіх лаўрэатаў. Шчырае прывітанне гэтым выдатным прадстаўнікам савецкага народа!

Сход партыйнага актыва Мінскай абласной арганізацыі КП(б)Б

9 чэрвеня адбыўся сход актыва Мінскай абласной партыйнай арганізацыі, прысвечаны вынікам XIV пленума ЦК КП(б) Беларусі.

Сход адкрыў сакратар Мінскага абкома КП(б)Б тав. В. І. Казлоў.

Пад бурны, доўга не змаўкаючы апладысменты выбранага ганаровага прэзідыума ў складзе Палітбюро ЦК КП(б)Б на чале з таварышам Сталіным.

З дакладам аб выніках XIV пленума ЦК КП(б)Б выступіў сакратар ЦК КП(б) Беларусі тав. Н. І. Гусараў.

Падкрэсліўшы значэнне рашэнняў XIV пленума ЦК КП(б)Б для партарганізацыі ў ўсёй рэспубліцы, тав. Гусараў адзначыў, што пасляховае выкананне грандыёзных задач аднаўлення і далейшага развіцця народнай гаспадаркі рэспублікі настойліва патрабуе рашучага палепшэння ўсёй партыйна-арганізацыйнай і партыйна-палітычнай работы ў арганізацыях КП(б)Б, усмернага ўмацавання і павышэння боездольнасці партыйных арганізацый.

Партыйная арганізацыя Беларусі значна вырасла. У яе склад уліліся дзесяткі тысяч маладых членаў і кандыдатаў партыі. Таму важнейшай задачай партыйных арганізацый з'яўляецца выхаванне маладых камуністаў. Маладое папавенне партыі неабходна ўзброіць ідэяй, прысвечыўшы яму партыйнасць, большасці традыцыі і навукі.

Пасля пастановы ЦК КП(б)Б ад 26 ліпеня 1946 года і пастановы ЦК КП(б)Б па справаздачнаму дакладу ЦК КП(б)Б партыйная арганізацыя рэспублікі дабілася ўзмацнення выхавальнай работы з маладымі камуністамі. Значна ўзраста колькасць камуністаў, якія самастойна вывучаюць марксізм-ленінізм.

Для маладых камуністаў у гарадах і раёнах створана 2.017 падшкола, у якіх навучаецца каля 17 тысяч чалавек. У гуртках партыйнай асветы вывучае «Кароткі курс гісторыі КП(б)Б» 15 тысяч чалавек. Значная частка маладых камуністаў, вылучаных на кіруючую работу, навучаецца ў раённых партыйных школах. Партыйныя арганізацыі маюць выключна спрыяльныя ўмовы для разгорвання ідэйна-палітычнай работы сярод камуністаў і ўсяго насельніцтва. Ад ЦК КП(б)Б атрымана звыш 200.000 экзempla-

раў «Кароткага курса гісторыі ВКП(б)». «Кароткі курс гісторыі ВКП(б)» і 130 іншых твораў класіфікацыі марксізма-ленінізма перакаладзены і выдадзены на беларускай мове. Таксама перакаладзена на беларускую мову і друкаваная масавым тыражом «Кароткая біяграфія І. В. Сталіна». Выдзена работа па перакладу на беларускую мову твораў В. І. Леніна і І. В. Сталіна.

— Аднак, — прадаўжае тав. Гусараў, — у справе палітычнага навучання маладога партыйнага папавення, большасці хвалявання мас ёсць сур'ёзныя недахопы. Асноўны з іх заключаецца перш за ўсё ў тым, што рад абласных і раённых партыйных арганізацый, аднабокова захапляючыся рашэннем гаспадарчых пытанняў, адсоевае на задні план і часам і зусім забывае пра справу большасці хвалявання камуністаў і палітычнай работы ў масах.

Тав. Гусараў падрабязна гаворыць далей аб значэнні ідэалагічнай работы.

Пасля вайны беларускі народ, перамагчы велізарныя цяжкасці, ліквідуючы вынікі вайны і нямецкай акупацыі, у невялікай кароткі тэрмін амаль поўнасцю аднавіў школы, якія існавалі да вайны, спецыяльныя сярэднія і вышэйшыя навуковыя ўстановы, хаты-чытальні, бібліятэкі, дамы культуры, установы навукі і мастацтва. Усё гэта — паказчык жыццёвай і сілы беларускай нацыянальнай культуры — культуры сацыялістычнай па свайму зместу, культуры шырокіх народных мас. У справе аднаўлення культурных устаноў рэспублікі велізарную дапамогу кадры, літаратуры, падручнікамі, паляграфісталаваннем, кіноапаратурай і г. д. аказваюць нашай рэспубліцы ЦК КП(б)Б і саюзны ўрад.

Дакладчык адзначае неабходнасць мабілізацыі ўсіх сіл пісьменніцкай, дзеячоў мастацтва, гісторыкаў, эканамістаў, усёй савецкай інтэлігенцыі БССР на далейшае павышэнне ўзроўню беларускай культуры, літаратуры, навукі і мастацтва і павышэнне дасягненняў культуры сярод народных мас.

— Жаць, мы не можам сказаць, што ў гэтых адносінах зроблена ўсё. Асабліва адстае даследаванне гісторыі БССР, гісторыі і тэорыі беларускай літаратуры і беларускай мовы. Мнэгія з галоўнейшых пра-

блем гісторыі БССР, беларускай літаратуры і мовы не атрымалі належнага навуковага асветлення. Сярэднія і вышэйшыя школы да гэтага часу не маюць падручнікаў па гісторыі Беларусі і беларускай літаратуры. Неабходна дабіцца таго, каб працоўныя рэспублікі ў самы кароткі тэрмін атрымалі сур'ёзны навуковы працы па гісторыі, літаратуры і мове беларускага народа. Гэта — справа гонару нашых навуковых кадраў.

Усмерна развіваючы беларускую нацыянальную на форме і сацыялістычную па зместу культуру, мы ні на хвіліну не павінны забываць, што ў аснове ўсіх галін савецкай культуры ляжыць самая перадавая і самая навуковая ідэалогія — ідэалогія ленынізма.

Гэта патрабуе ад нас штодзённай работы па авалоданню марксіска-ленінскай тэорыі ўсімі нашымі кадрамі і інтэлігенцыяй.

Падрабязна спыніўшыся на задачах палепшэння ўнутрыпартыйнай работы, тав. Гусараў падкрэслівае, што не толькі школы і гурткі, але ўся сістэма партыйнай работы служыць справе выхавання камуністаў. Пры гэтым асабліва трэба мець на ўвазе ролю і значэнне партыйных сходаў і партыйных арганізацый.

Тав. Гусараў пераходзіць да пытання аб мерапрыемствах, намечаных XIV пленумам ЦК КП(б)Б па завяршэнню ў 1947 годзе будаўніцтва дамоў для сельскага насельніцтва, што жыве ў зямлянках.

Ва ўмовах старой царскай Расіі, — гаворыць тав. Гусараў, — такія разбурэнні ў вёсцы, якія зрабілі ў Беларусі нямецкія захопнікі, азначалі б дзесяцігоддзі галечы і велізарных вятцаў калгаснікаў і сялян.

Тав. Гусараў пераходзіць да пытання аб пераходзе да пытання аб мерапрыемствах, намечаных XIV пленумам ЦК КП(б)Б па завяршэнню ў 1947 годзе будаўніцтва дамоў для сельскага насельніцтва, што жыве ў зямлянках.

Ва ўмовах старой царскай Расіі, — гаворыць тав. Гусараў, — такія разбурэнні ў вёсцы, якія зрабілі ў Беларусі нямецкія захопнікі, азначалі б дзесяцігоддзі галечы і велізарных вятцаў калгаснікаў і сялян. Савецкая дзяржава, партыя і асабіста таварыш Сталін працягваюць велізарныя клопаты аб патрэбах беларускага народа і аказваюць яму ўсебаковую дапамогу ў будаўніцтве дамоў для насельніцтва.

Будаўніцтва дамоў калгаснікаў — важнейшая народнагаспадарчая задача, вырашаючы якую трэба ў самы кароткі тэрмін. ЦК КП(б)Б і ўрад БССР абавязваюць партыйныя і савецкія арганізацыі рэспублікі ўсю работу па адбудове дамоў і перасяленню насельніцтва з зямлянках зачыніць да 30-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

Далей тав. Гусараў пераходзіць да пытання аб завяршэнні вясновай сяўбы, узяцці папараў, задачах па догляду павсеваў, падрыхтоўцы і правядзенню ўборкі ўраджаю і нархтовак сельскагаспадарчых прадуктаў ў 1947 годзе.

У заключэнне тав. Гусараў гаворыць:

— XIV пленум ЦК КП(б) Беларусі прыняў рашэнні па важнейшых карэктывах партыйнай і гаспадарча-палітычнай работы, якія забяспечваюць мабілізацыю працоўных рэспублікі на хутчэйшую ліквідацыю вынікаў нямецка-фашыскай акупацыі, на далейшы ўздым народнай гаспадаркі і асабліва сельскай гаспадаркі рэспублікі. Задача партыйнага актыва, партыйных і савецкіх органаў — умята арганізаваць працоўных на выкананне гэтых рашэнняў.

У спрэчках па дакладу тав. Гусарава выступіў сакратар Халопеніцкага райкома КП(б)Б тав. Пасікаў, сакратар Заслаўскага райкома КП(б)Б тав. Чэскі, намеснік дырэктара па палітчастицы Чырвонаармейскай МТС тав. Сінух, загадчык арганіструктарскага аддзела абкома КП(б)Б тав. Машкоў, сакратар Мінскага абкома камсамола тав. Постнік, сакратар Бягомльскага райкома КП(б)Б тав. Шургалі, сакратар Мінскага абкома КП(б)Б тав. В. І. Казлоў і інш.

На сходзе партыйнага актыва выступіў сакратар ЦК КП(б)Б па прапагандзе тав. Іаўчук.

— Перад партарганізацыямі камуністычнай партыі (большасці) Беларусі — гаворыць тав. Іаўчук, — стаіць задача выхавання ўсяго працоўнага насельніцтва ў духу савецкага патрыятызма, у духу савецкай нацыянальнай гордасці. Неабходна, каб кожны савецкі чалавек ясна ўсведаў перавагі савецкага ладу перад ладам капіталізма.

У гэтым годзе савецкі народ будзе адзначаць 30-годдзе існавання сваёй сацыялістычнай дзяржавы. Задача заключаецца ў тым, каб усе наша прапаганда, усе наш друк, усе віды ідэалагічнай работы былі накіраваны на растлумачэнне працоўным вялікіх перамог савецкай дзяржавы, у тым ліку і нашай Беларускай Савецкай рэспублікі, атрыманых пад кіраўніцтвам партыі Леніна—Сталіна.

У Мінску скандэтрывана большасць устаноў навукі, літаратуры, мастацтва, арганізацый, якія выдуюць ідэалагічную работу. Неабходна, каб Мінская абласная партыйная арганізацыя разгарнула вялікую работу па стварэнню высокамастацкіх і высокаідэйных твораў, якія расказаць аб велічы перамог нашай савецкай дзяржавы, аб эканамічных і культурных дасягненнях беларускага народа, аб тым, як наша Савецкая Беларусь з жабрацкай і адстадай ператварылася за гады савецкай улады ў адну з перадавых сацыялістычных рэспублік. Трэба дапамагчы дзеячам мастацтва і літаратуры стварыць творы, якія апаўняюць аб гераічнай барацьбе беларускага народа супраць нямецка-фашыскай акупацыі і яго самаадданай працы па аднаўленню народнай гаспадаркі. Нямала трэба працаваць з мэтай патрыятычнага выхавання нашай моладзі партарганізацыям ВНУ і школ вобласці.

Тав. Іаўчук спыняецца на практычных задачах партыйных арганізацый па аднаўленню і палепшэнню работы культуры, асветных устаноў.

— Мы не можам, — гаворыць ён, — адкладваць аднаўленне клубу, бібліятэкі, тэатраў, хат-чытальняў. Толькі блізарукі і адстадыя кіраўнікі могуць думаць, што з аднаўленнем культуры-асветных устаноў можна пачакаць, пакуль не будзе адноўлена ўсё астатняе.

Тав. Іаўчук падрабязна гаворыць аб шляхах развіцця беларускай савецкай культуры, аб неабходнасці павышэння ўзнімаць культуры ўзровень кадраў усіх галін работы.

— Нам прыдзецца правесці вялікую работу па павышэнню палітычных і навуковых ведаў. Задача заключаецца ў тым, каб дасягненні агульнасаветскай культуры сталі здабыткам усіх нашых людзей.

— Камуністычная партыя (большасці) Беларусі, у тым ліку і Мінская абласная арганізацыя, — гаворыць у заключэнне тав. Іаўчук, — мае вялікі вопыт па выхаванню працоўных у духу савецкага патрыятызма як у даваенны перыяд, так і ў гады партызанскай барацьбы з нямецкімі захопнікамі. Калі мы і зараз прыкладзем усе нашы намаганні да справы ідэйна-палітычнага выхавання працоўных, то гэтая задача будзе вырашана паспяхова.

Старшыня Савета Міністраў БССР тав. П. К. Панамарэнка ў сваім выступленні гаворыць аб велізарнай рабоце, якая праводзіцца беларускім народам пад кіраўніцтвам КП(б)Б па аднаўленню народнай гаспадаркі, аб штодзённай дапамозе, што аказваецца Савецкай Беларусі саюзным урадам і нархтовак сельскагаспадарчых прадуктаў ў 1947 годзе.

У заключэнне тав. Гусараў гаворыць: — XIV пленум ЦК КП(б) Беларусі прыняў рашэнні па важнейшых карэктывах партыйнай і гаспадарча-палітычнай работы, якія забяспечваюць мабілізацыю працоўных рэспублікі на хутчэйшую ліквідацыю вынікаў нямецка-фашыскай акупацыі, на далейшы ўздым народнай гаспадаркі і асабліва сельскай гаспадаркі рэспублікі. Задача партыйнага актыва, партыйных і савецкіх органаў — умята арганізаваць працоўных на выкананне гэтых рашэнняў.

У спрэчках па дакладу тав. Гусарава выступіў сакратар Халопеніцкага райкома КП(б)Б тав. Пасікаў, сакратар Заслаўскага райкома КП(б)Б тав. Чэскі, намеснік дырэктара па палітчастицы Чырвонаармейскай МТС тав. Сінух, загадчык арганіструктарскага аддзела абкома КП(б)Б тав. Машкоў, сакратар Мінскага абкома камсамола тав. Постнік, сакратар Бягомльскага райкома КП(б)Б тав. Шургалі, сакратар Мінскага абкома КП(б)Б тав. В. І. Казлоў і інш.

На сходзе партыйнага актыва выступіў сакратар ЦК КП(б)Б па прапагандзе тав. Іаўчук. — Перад партарганізацыямі камуністычнай партыі (большасці) Беларусі — гаворыць тав. Іаўчук, — стаіць задача выхавання ўсяго працоўнага насельніцтва ў духу савецкага патрыятызма, у духу савецкай нацыянальнай гордасці. Неабходна, каб кожны савецкі чалавек ясна ўсведаў перавагі савецкага ладу перад ладам капіталізма.

У гэтым годзе савецкі народ будзе адзначаць 30-годдзе існавання сваёй сацыялістычнай дзяржавы. Задача заключаецца ў тым, каб усе наша прапаганда, усе наш друк, усе віды ідэалагічнай работы былі накіраваны на растлумачэнне працоўным вялікіх перамог савецкай дзяржавы, у тым ліку і нашай Беларускай Савецкай рэспублікі, атрыманых пад кіраўніцтвам партыі Леніна—Сталіна.

У Мінску скандэтрывана большасць устаноў навукі, літаратуры, мастацтва, арганізацый, якія выдуюць ідэалагічную работу. Неабходна, каб Мінская абласная партыйная арганізацыя разгарнула вялікую работу па стварэнню высокамастацкіх і высокаідэйных твораў, якія расказаць аб велічы перамог нашай савецкай дзяржавы, аб эканамічных і культурных дасягненнях беларускага народа, аб тым, як наша Савецкая Беларусь з жабрацкай і адстадай ператварылася за гады савецкай улады ў адну з перадавых сацыялістычных рэспублік. Трэба дапамагчы дзеячам мастацтва і літаратуры стварыць творы, якія апаўняюць аб гераічнай барацьбе беларускага народа супраць нямецка-фашыскай акупацыі і яго самаадданай працы па аднаўленню народнай гаспадаркі. Нямала трэба працаваць з мэтай патрыятычнага выхавання нашай моладзі партарганізацыям ВНУ і школ вобласці.

Тав. Іаўчук спыняецца на практычных задачах партыйных арганізацый па аднаўленню і палепшэнню работы культуры, асветных устаноў.

— Мы не можам, — гаворыць ён, — адкладваць аднаўленне клубу, бібліятэкі, тэатраў, хат-чытальняў. Толькі блізарукі і адстадыя кіраўнікі могуць думаць, што з аднаўленнем культуры-асветных устаноў можна пачакаць, пакуль не будзе адноўлена ўсё астатняе.

Тав. Іаўчук падрабязна гаворыць аб шляхах развіцця беларускай савецкай культуры, аб неабходнасці павышэння ўзнімаць культуры ўзровень кадраў усіх галін работы.

— Нам прыдзецца правесці вялікую работу па павышэнню палітычных і навуковых ведаў. Задача заключаецца ў тым, каб дасягненні агульнасаветскай культуры сталі здабыткам усіх нашых людзей.

— Камуністычная партыя (большасці) Беларусі, у тым ліку і Мінская абласная арганізацыя, — гаворыць у заключэнне тав. Іаўчук, — мае вялікі вопыт па выхаванню працоўных у духу савецкага патрыятызма як у даваенны перыяд, так і ў гады партызанскай барацьбы з нямецкімі захопнікамі. Калі мы і зараз прыкладзем усе нашы намаганні да справы ідэйна-палітычнага выхавання працоўных, то гэтая задача будзе вырашана паспяхова.

Старшыня Савета Міністраў БССР тав. П. К. Панамарэнка ў сваім выступленні гаворыць аб велізарнай рабоце, якая праводзіцца беларускім народам пад кіраўніцтвам КП(б)Б па аднаўленню народнай гаспадаркі, аб штодзённай дапамозе, што аказваецца Савецкай Беларусі саюзным урадам і нархтовак сельскагаспадарчых прадуктаў ў 1947 годзе.

ПАЭТ-ПАТРЫЁТ

Любоў да роднай зямлі, любоў да Радзімы — асноўная крыніца творчасці Пятруся Броўкі. Яго пазіія, выхаваная на лепшых традыцыях савецкай патрыятычнай лірыкі, вызначаецца, як пазіія палымяных грамадскіх матываў, і заўсёды адрававана да глыбокіх патрыятычных пацудуў чытача.

Паэт-патрыёт. Такім паўстае перад чытачом П. Броўка ў самых ранніх творах, такім яго ведае шырокая савецкая грамадчасць і ў нашы дні.

З асаблівай сілай загучэла пазіія П. Броўкі ў дні Айчынай вайны, калі лёс Радзімы вырашаўся на палях бітваў. Часовы адрыв ад роднай зямлі, нямецкая акупацыя Беларусі абвастрылі патрыятычныя пацуды паэта. У гэтыя гады адзіна за другім з'яўляюцца творы, прасякнутыя душэўным смуткам па занятай Беларусі і палымянай нянавісцю да фашыскай захопнікаў.

Вайна закончана. Паэт вярнуўся на бацькаўшчыну і на роднай зямлі аддае паклон жыццю, дае волю сямноўным пацудам. Радасць вызвалення нараджае ў душы паэта новы, яшчэ вышэйшы ўздым адданасці Радзіме, сардэчныя словы падзкі вызваліцелям і абаронцам—савецкім воінам.

Іменна ў гэты перыяд П. Броўка піша творы высокага лірычнага пафосу, якія ўдасноены Сталінскай прэміяй. («Хлеб», «Думы пра Маскву», «Брат і сястра», «Спатканне», «Каб мне стаць», «Народнае дзякуй»). Усе гэтыя творы напісаны паэтам пасля вайны, пад уражаннем перамогі і вызвалення Беларусі.

Як-жа думі і пацуды хвалявалі паэта ў гэтыя незабыўныя дні? Першым і самым шчырым было пацудзі ўдзячнасці вялікаму савецкаму народу і роднай Маскве за дапамогу і вызваленне роднай зямлі.

«Народнае дзякуй Маскве, Ленінграду, Сібірскаму прасторам, вышым Урала, Расіі вялікай, смяю што паслала Зямлю Беларусі адбіць ад нападу, Ад смерці прыгоннай, Ад чорнай нвалды, І ворага збілі суровай атакай. Расіі вялікай — народнае дзякуй!» («Народнае дзякуй»)

Словамі гэтага верша П. Броўка выказаў падзяку ўсяго беларускага народа, і перш за поўнай падставы названы паэтам «Народнае дзякуй!» Уся папярэдняя творчасць П. Броўкі вылягла сабой запавяценыя думы, настроі і пацуды беларускага народа. Імкненні і думы і свайго народа жыва паэт да вайны і ў вайну жыве і

і цяпер ў гады пасляваеннай сталінскай пачытоўкі.

Гэтую-ж сардэчную ўдзячнасць народа П. Броўка выказаў і ў сваёй пазме «Думы пра Маскву».

Хвалюючыя і палымяныя думы ўнікаюць у паэта пры слове «Масква». Гэта запавяцнае слова асабліва дорага беларускаму народу, бо калі

Мы свой кут у слязах пакідалі,
Да цябе нас твой годас паваў,
Ты усіх нас прыгрэла,
Масква!
Мы ў стадыі жылі, працавалі,
Кожны ведаў, што ў ёй існавалі
Беларусь, Украіна,
Літва...

У гады Айчынай вайны запаленая Беларусь тысячамі ніцёй была звязана з Масквой, жыла гэтым жыва-творчым словам і акрылялася ў бях вялікай дапамогі сталіня...

Дзякуй сталінскім добрым клопатам!

Мы ўзнімаем у тым часе,
Баявыя раслі галасы —

Праз успышкі малаках, грывоты
Адхалодзіў у ноч самалёт,
Везлі зброю ў густыя дэсы.
Партызаны віталі іх шчыра,
Самалёт-жа, авшчун іх жыва,

Зноў праз ночы ляцёў да Масквы...
Да вялікага Сталіна — бакі ўсіх народаў
Сав

СХОД СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ БЕЛАРУСІ

Ідэі патрыятызма ў беларускай дарэволюцыйнай і савецкай літаратуры

3 даклада старшыні Праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі Міхася Лынькова

12—13 чэрвеня адбыўся агульна-рэспубліканскі сход пісьменнікаў Беларусі.

У прэзідыуме: сакратар ЦК КП(б) Беларусі па прапагандзе і агітацыі тав. М. Т. Іаўчук, намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР тав. А. П. Эльман, намеснік начальніка Упраўлення агітацыі і прапаганды ЦК КП(б) Беларусі тав. І. М. Іаўшын, адказны рэдактар газеты «Звязда» Д. Драгун, адказны рэдактар газеты «Савецкая Беларусь» А. Раманаў, народны паэт БССР Якуб Колас, старшыня Праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР Міхась Лыньков, пісьменнікі Кандрат Крапіва, Янка Маўр, Міхась Клімовіч, Пятро Глебка, Ілья Ірсецкі, Павел Кавалеў, Максім Танк, Пётр Панчанка, Мікалай Садковіч і Сцяпан Майсэвіч.

Сход адкрыў народны паэт БССР Якуб Колас. З дакладам на тэму: «Ідэі патрыятызма ў беларускай дарэволюцыйнай і савецкай літаратуры» выступіў Міхась Лыньков.

Пасля даклада разгаворыліся агульнай спрашч. Слова бярэ М. Клімовіч.

— Аб падрыхтоўцы да 30-годдзя Кастрычніка, — гаворыць ён, — нам трэба пераважаць на тым, якія вобразы стварылі нашы пісьменнікі, якія ідэі увасобілі яны ў гэтых вобразах.

М. Клімовіч спыняе ўвагу прысутных на напісанні твораў аб савецкім патрыятызме, твораў, якія адлюстравалі б гераізм савецкіх людзей у час вайны і ў час пасляваеннага аднаўлення краіны. На парадку дня стацьця ціпер стварэнне вобраза станаючага героя. Гэта работа-галоўнае звязно ў напісанні высокамастацкіх твораў пра людзей і падзеі нашага часу. Выкаваўшы сіла твораў «Як гартвалася сталь» І. Астроўскага і «Маладая гвардыя» А. Фадзеева якраз і заключаецца ў тым, што ў іх жыццёва намаляваны поўнакроўныя вобразы станаючых герояў.

Вопыт работы А. Фадзеева, Я. Коласа, Б. Нялівога, П. Бяржгара і другіх пісьменнікаў вучыць нас, што стварэнні высокамастацкіх твораў дамагло глыбокае веданне жыцця і тых падзей, пра якія яны пісалі.

Аб рабоце абласных літаратурных філіялаў Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР гаворыў у сваім выступленні М. Хрысціц (Ф. Брэст). Ён адзначаў, што Праўленне Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі мала яшчэ дамагае літаратурна пераферы. Народы маладзых пісьменнікаў заходніх абласцей рэспублікі паказалі, што працаваць ёсць в кім. Трэба толькі сур'езна арганізаваць работу, штодзённа класіфікацыя аб далейшым ідэіям і творчым росце літаратурнай моладзі. У гэтую работу павінны ўключацца ўсе рэдакцыі абласных газет, якія яшчэ слаба вядуць работу з пачынаючымі.

— Над новымі творами, прысвечанымі паказу вялікага патрыятызма савецкіх людзей, — гаворыць Я. Садоўскі, — працуюць пісьменнікі рускай секцыі. Падрыхтаваны да друку тры нумары літаратурнага альманаха «Савецкая отчизна». У ім будзе змешчана другая частка рамана Аляксеева «Якуў Жалыноў», якая адлюструе гераічныя падзеі Айчынай вайны.

Затым з прамовай выступіў намеснік Старшыні Савета Міністраў А. Эльман. Ён гаворыць аб вялікім выхавальным значэнні літаратуры для народа, аб адлюстраванні ў новых творах жыцця працоўных заходніх абласцей Беларусі. Тэма паказу жыцця сялянства заходніх абласцей Беларусі прысвечана паэма Я. Коласа «Рыбонка хата» і толькі. Пісьменнікі ў сваіх новых творах павінны выкрыць усю шкоднасць ідэалогіі польскай буржуазіі, каталіцызма. Разам з тым, яны павінны глыбока паказаць перавагу калгаснага ладу над аднаасобнай сялянскай гаспадаркай, адлюстравачь сутнасць класавай барацьбы ў ўсёх заходніх абласцей рэспублікі.

Пакуль што ў творах нашых пісьменнікаў пераважаюць казачныя вобразы разгрома фашызма, у нас мала твораў, якія адлюстравалі яго ідэіям разгром.

За 30 год савецкай літаратуры стварыла намлада станаючых герояў. Але ў многіх творах станаючых героі намаляваны схематычна, адлюстраваны толькі знешнія бакі іх жыцця. Наша рэалісцызм дае багаты матэрыял для стварэння поўнакроўных вобразаў савецкіх людзей. Паказваць станаючага героя трэба ў сувязі з народам, у яго развіцці, беручы для яго паказу толькі самае характэрнае, тыпове.

Тав. А. Эльман асобна спыняецца на пытанні падрыхтоўкі і выхавання маладых літаратурных кадраў. Іх росце павінна дапамагчы літаратурная крытыка, якая яшчэ адстае ад задач літаратуры.

У заключэнне тав. А. Эльман гаворыць аб стварэнні аднаастанковых п'ес для самадзейных калектываў, для абласных і рэспубліканскіх тэатраў, п'ес, якія глыбока адлюстравалі б героі аднаўлення нашай краіны, барацьбу савецкага народа з нямецка-фашысцкімі захопнікамі, паказалі ўсё тое новае, што ёсць у пасляваенным жыцці.

Аб паглыбленні тэмы патрыятызма ў літаратуры, аб напісанні твораў, якія выхоўвалі б нашу моладзь у камуністычным духу, гаварыў У. Агіеіч.

Пытанні літаратурнай крытыкі прысячыў сваё выступленне В. Барысёнка. Ён адзначаў, што ў асобных крытычных работах пры разглядзе а'ўд Кастрычніцкай літаратуры аўтары атушоўваюць фактары сацыяльна-гістарычнага умоў, атушоўваюць паказ тагачаснай класавай барацьбы. Некаторыя літаратурназнаўцы маюць тэндэнцыю разглядаць усё дарэволюцыйных пісьменнікаў, як народных, а літаратуры праце Іаўшана ад класавай барацьбы.

Аб прапагандзе мастацкай літаратуры гаварылі Р. Сабаленка і П. Пестрак.

Міністр кінематографіі БССР М. Садковіч у сваім выступленні акалікаў пісьменнікаў да напісання новых кіносцэнарыяў, якія адлюстравалі б веліч аднаўлення працы, глыбокі патрыятызм савецкіх людзей.

На сходзе з прамовай выступіў сакратар ЦК КП(б) Беларусі па прапагандзе і агітацыі тав. М. Т. Іаўчук.

— Беларускія савецкія пісьменнікі, — гаворыць тав. Іаўчук, — сваімі творами садзейнічалі выхаванню ў нашых людзей паўчужа бязмежнай адданасці савецкай Радзіме, барацьбе супроць нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Ціпер важнай гаварыць аб нявырашаных задачах, аб тым, што нам патрэбна яшчэ зрабіць. У нас шмат неасветленых і мала акранутых тэм, раскрыццё якіх дамагло б выхаванню паўчужа савецкага патрыятызма.

Мы некалькі адстаем ад другіх атрадаў савецкай літаратуры ў святленні гераізма нашага народа ў Айчынай вайне. Мы яшчэ не стварылі шырокіх палотнаў, у якіх была б адлюстравана ўсенародная партызанская вайна. Асабліва мы не зрабілі гэтага ў галіне прозы і драматургіі.

Неабходна выканаць свой абавязак перад беларускім народам: якраз і праўдзіва адлюстравачь партызанскую барацьбу, паказаць арганізуючую ролю большаўкоў Беларусі ў разгортванні партызанскага руху, маральную перавагу нашых людзей над «заваўнікамі» і над тымі людзьмі на Захадзе, якія схіляліся перад нямецкімі захопнікамі.

Недастаткова паказаны ў нашай літаратуры і патрыятычныя справы савецкіх людзей у мірны час.

— Нашым пісьменнікам і дзеячам мастацтва, — кажа далей тав. Іаўчук, — неабходна звярнуць асаблівую ўвагу на адлюстраванне мірнай стваральнай працы савецкіх людзей, працы па аднаўленню і ўздыму народнай гаспадаркі, па аднаўленню тых культурных каштоўнасцей, якія былі разбураны нямецкімі захопнікамі.

Неабходна з усёй маштабнасцю паставіць пытанне аб павароце нашых пісьменнікаў да індустрыяльнай тэматыкі. У нашай беларускай літаратуры, — у прыватнасці ў паэзіі, пераважаюць сялянскія матывы з некаторымі папраўкамі на тэму сацыяльнага змянення, якія адбыліся ў рэспубліцы за гады савецкай улады. Мы павінны памятаць, што развіццё індустрыяльнага магутнасці Беларусі ідзе шпаркімі тэмпамі. У мастацкіх творах патрэбна даць такія вобразы, якія захвалілі б моладзь і выклікалі ў яе гарачае жаданне ўдзельнічаць у аднаўленні і ўмацаванні індустрыі Савецкай Беларусі.

Многія савецкія людзі прыйшлі з арміі. Яны сталі спецыялістамі, — набылі вялікі жыццёвы і палітычны вопыт, пашырылі свой круггляд. Калі б пісьменнікі пачалі адлюстравваць ціпер якасці савецкага валака такія, якія яны былі да рэволюцыі, і нават такімі, якія яны былі да Айчынай вайны, мы не заўважым галоўнага, — вялікіх змен у сяроднасці савецкіх людзей.

Неабходна звярнуць асаблівую ўвагу на стварэнне такіх твораў, якія дапамагілі б нам па-сацыялістычнаму выхаваць насельніцтва заходніх абласцей нашай рэспублікі.

Нам патрэбны такія творы, у якіх была б адлюстравана сённяшня заходне-беларуская вёска, барацьба за ўладкаванне там савецкага жыцця, каб у іх была адлюстравана любоў да савецкага ладу, нянавісць да кулакоў і да буржуазных нацыяналістаў.

Галоўным і выпрабаваным сродкам стварэння высокаідэйных мастацкіх твораў з'яўляецца глыбокае вивучэнне жыцця, шчыльнай сувязь з жыццём і барацьбой савецкага народа.

Звярну вашу ўвагу на адзінацікавы прыклад. Хто атрымаў Сталінскі прэмія за творы мастацкай літаратуры ў 1946 годзе? Іх атрымалі пісьменнікі, якія шчыльна звязаны з жыццём, якія добра вивучылі яго. Гэта гаворыць аб тым, што савецкая ўлада асабліва павяжае жыццёвую праўду і высокую ідэйнасць у творах савецкіх пісьменнікаў.

Глыбокае вивучэнне жыцця неабходна нам усім. Патрэбна вивучаць працэсы, якія адбываюцца ціпер у вёсках, у прыватнасці барацьбу за пераадоленне капіталістычных перажыткаў у сяроднасці людзей.

Другі сродак, пры дапамозе якога мы можам вивучыць гэту важнейшую задачу — неперыўнае ўдасканаленне свайго майстэрства. Безупынанае імкненне іці наперад і ўдасканалення, разгортванне творчае спаборніцтва — абавязковая ўмова далейшага руху і росквіту беларускай савецкай літаратуры.

Задача заключаецца ў тым, каб шырока прапагандаваць сярод народа дасягненні беларускай савецкай літаратуры, паказваць, што яна сумленна выконвае свой абавязак перад народам.

Нам не трэба забывацца, што ёсць яшчэ розніца паміж ступенню палітычнай свядомасці нашага насельніцтва і яго культурным узроўнем, яго адукаванасцю. Нам нельга прпусціць ніводнай магчымасці для таго, каб вышэй узровень культуры і адукаванасці рабочых і сялян. У гэтай вялікай справе беларускія пісьменнікі павінны быць самымі непасрэднымі ўдзельнікамі.

Хад бурная аплідасменты ўдзельнікі схода прынялі прывітальнае пісьмо вялікаму Сталіну.

Калі мы пазнаёміся з жыццём, з гісторыяй любога народа нашай вялікай сацыялістычнай Радзімы, мы сустранемся з праямай жыватворчага патрыятызма. Без гарачай любові да свайей Радзімы нямыслима жыццё народаў, іх змаганне за сваю свабоду і незалежнасць, за сваю культуру, за сваю лепшую будучыню. Паўчужым патрыятызмам прасякнута дзейнасць народных герояў, гэтым паўчужым прасякнута лепшая гістарычная традыцыя кожнага народа. Уладзімір Ільіч Ленін гаварыў, што «патрыятызм — адно з найбольш глыбокіх паўчужаў, замацаваных ваякімі і тысячгадоўдзі адасобленых аймаў».

Творчасць лепшых прадстаўнікоў рускай літаратуры мінулага, яшчэ творчасць і дзейнасць рускіх рэволюцыянераў-дэмакратаў XIX стагоддзя была глыбока патрыятычнай. Яна кіравалася адным мэтам, адным задачай: дапамагчы народу ў яго справядлівым імкненні да пераўтварэння грамадскага ладу, дапамагчы Радзіме пазбавіцца ад цыжкіх лапцюгоў чалавечага нявольніцтва, ад прыгоніцтва, ад цемры і невядуча, ад прыгнечання чалавеча чалавекам, ад прыгнечання і бюспраў шырокіх народных мас. Прагмайдзе творы Пушкіна і Лермантава, прыгадайце гэтыя словы «самогніка зямлі рускай» Некрасава, прыгадайце апавесці і раманы Тургенева і Гоголя, сатырычныя словы Салтыкова-Шчадріна, манументальныя знапі Ільва Талстога, поўныя рамантычнай узнёсласці апавяданні Горькага, усю палымную публіцыстыку Герца і Чарнышэўскага, Дабралюбова і Вяліскага, палымныя эжкілі паэта Бунтара Шаўчэнка.

Найлепшыя сілы класічнай рускай літаратуры, прадстаўнікі рускай рэволюцыйнай дэмакратыі высмейвалі носьбітаў ісеўдэ-патрыятызма, выкрывалі іх рэакцыйнасць, іх агідную нацыяналістычную сутнасць. Імяна гэтыя ілжэ-патрыёты нацкоўвалі адну народнасць на другую. Імяна яны ўсім сіламі падтрымлівалі дзяржаўную сістэму, асновы закон маршкі «падзвалі і валодаў».

Пераважна пісьменнікі Расіі, рускія рэволюцыянеры-дэмакраты вялі бязлітасную барацьбу з усім тым, што перашкаджала прагрэсіўнаму развіццю Расіі, што затрымлівала яе рост, што цягнула яе назад, што затрымлівала рэволюцыйна-вызваленчы рух народа, яго справядлівае імкненні да справяднай свабоды, да лепшага жыцця. У іх вучыліся ўсе лепшыя сілы нацыянальнай літаратуры. У іх вучыліся справяднаму патрыятызму, справядлівай любові да народа і нашых лепшых дэмакратычных пісьменнікі і нашы народныя паэты Янка Купала і Якуб Колас.

Як прадстаўнікам справяднага патрыятызма Янку Купала і Якубу Коласу ўжывыліся нагадар да другіх народаў, нацыяналістычна навіянісць да іх культуры, нацыяналістычная тулупсць і абмаванасць. Іх запаветнай марай было дапамагчы свайму народу, які знаходзіўся пад жудасным сацыяльным і нацыянальным прыгнётам, стаць у адзін шэраг з другімі народамі, дабіцца волі і незалежнасці, смеяль зірнуць у шырокія прасторы гістарычнага быцця. З гэтымі думкамі жыў і тварыў і выдатны беларускі паэт Максім Багдановіч.

У гады Айчынай вайны патрыятызм нашых народаў правыў сабе ў шматлікіх гераічных справах, паказаву нашы народы перад усім светам, як народы надзвычайна высокіх маральных якасцей, як народы, якія, здавалася, зрабілі немагчымае. Яны не толькі вытрымалі наіска самага лютага і бязлітаснага ворага, якога толькі бачыў свет за ўсю гісторыю свайго існавання, але і разбілі гэтага ворага, вызвалілі з яго фашысцкіх лап моігія дзяржавы Еўропы і, па-сутнасці, выратавалі культуру і цывільзацыю ўсёго чалавечства ад цёмнай ночы фашызма.

Савецкі патрыятызм не ведае ўнутраных супярэчнасцей. Савецкі патрыёт не толькі любіць свой народ і сваю Радзіму, але ён любіць і сваю дзяржаву, бо гэта яго дзяржава; ён любіць і ўсё дзяржаўнае лад, бо гэта яго лад, сацыялістычны лад; ён любіць і ўрад, бо гэта яго ўрад, урад, які абараняе яго ўласныя кроўныя інтарэсы. Ён любіць сваю краіну, бо яна для яго справядная Айчына, справядная маці. Упершыню ў гісторыі чалавечства інтарэсы дзяржавы супалі з інтарэсамі народа.

Уладзімір Ільіч Ленін пісаў: «Ніколі не перамогуць таго народа, у котарым работа і сялянне ў большасці свайей спазналі, адлучі і ўбачылі, што яны абараняюць сваю, савецкую ўладу — уладу працоўных, што абараняюць тую справу, перамога якой ім і іх дзеям забеспечыць магчымасць карыстацца ўсімі адбыткамі культуры, усімі стварэннямі чалавечай працы».

Таварыш Сталін даў геніяльнае тлумачэнне савецкаму патрыятызму, як рухаючай сіле савецкага грамадства.

«Сла савецкага патрыятызма заключана ў тым, што ён мае сваёй асновай не расавыя ці нацыяналістычныя забавоны, а глыбокую адданасць і вернасць народа свайей савецкай Радзіме, братняе супрацоўніцтва працоўных усіх нацый нашай краіны. У савецкім патрыятызме гарманічна спалучаюцца нацыянальныя традыцыі народаў і агульныя жыццёвыя інтарэсы ўсіх працоўных Савецкага Саюза. Савецкі патрыятызм не раз'ядноўвае, а, наадварот, згуртоўвае ўсе нацыі і народнасці нашай краіны ў адзіную брацкую сям'ю. У гэтым трыба бачыць аснову непарушнай, якая ўсё больш умацняецца, дружбы народаў Савецкага Саюза», — гаварыў таварыш Сталін.

У леныска-сталінскім вырашэнні нашай камуністычнай партыі нацыянальнага пытання, праблема супрацоўніцтва нацый бачым мы магутную сілу савецкага патрыятызма.

Савецкі патрыятызм народжаны вялікім Кастрычнікам. Ён узгаданым сацыялістычным ладом, гады разгортнутага сацыялістычнага будаўніцтва, які поўны шматлікімі прыкладамі выключнага працоўнага гераізма і самаадданасці савецкіх людзей, што пабудавалі пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі сацыялістычнае грамадства.

За гады савецкай улады і ў цяжкія гады суроных выпрабаванняў Айчынай вайны вырасла і ўзможнела паўчужа нацыянальнай гордасці ўсіх народаў нашай дзяржавы, заснаванае на бязмежнай любові савецкага чалавек да свайей сацыялістычнай Радзімы — Савецкага Саюза.

Савецкая літаратура з'яўляецца самай перадавой, самай ідэйнай літаратурай у свеце. Яна, па-сутнасці, з'яўляецца зусім новай эпохай ў мастацкім развіцці чалавечства.

Савецкая літаратура ўвабрала ў себе лепшыя традыцыі літаратуры XIX стагоддзя. За трыццаць год свайго развіцця яна ператварылася ў велізарную грамадскую сілу, стала верным памочнікам нашай партыі ў справе камуністычнага выхавання людзей.

Беларуская савецкая літаратура ёсць неадлучная частка нашай саюзнай савецкай літаратуры. Яна расла разам з ёй пад неперасрымным духоўным уплывам, у арганічным узвасоўваў, у крытычным засваенні ўсёй спадчыны старой культуры, у простым наследванні найлепшых традыцый рускай рэволюцыйнай дэмакратыі, рускай класічнай літаратуры. Патрыятызм, якім прасякнута лепшая творы беларускай савецкай літаратуры, гэта патрыятызм новага тыпу, патрыятызм савецкі. Разам з любоўю да свайго народа ён спалучае палымную любоў да сацыялістычнай Радзімы, да нашай дзяржавы, да нашага сацыялістычнага ладу. Ён прасякнута любоўю і павагай да інтарэсаў другіх братніх народаў, дружбай да ўсіх рэспублік Саюза, павагай да незалежнасці замежных народаў, да іх жыцця, культуры, пошты. У гэтым патрыятызме бачым мы ўзросшую нацыянальную гордасць беларускага народа, гордасць народа-будаўніцка, народа-гаспадара свайей дзяржавы, гордасць народа, які за трыццаць год існавання савецкай улады прайшоў велізарны гістарычны шлях. Пры савецкім ладзе выдатны прадстаўнікі беларускай літаратуры Янка Купала і Якуб Колас становяцца песнярамі новай сонечнай явы беларускай зямлі. Ёй прысвечаны яны свае светлыя песні, яе героі ўзвекчываюць яны ў сваіх творах. І многія з гэтых твораў гучаць як гімны сацыялістычнай Радзіме, гімны творчай працы народа, яго мужнасці, яго славе, яго непарушнай дружбе з братнімі народамі, яго вернасці ідэям Леніна—Сталіна.

Чароўнай задушэнасцю і сымноўнай адданасцю гучаць непаўторныя купаліцкія песні, прысвечаныя Іосіфу Вісарыянавічу Сталіну. У гэтых песнях паэт гаворыць аб бязмежнай любові беларускага народа да правадара нашай краіны, да правадара ўсіх савецкіх народаў, якому абавязаны беларускі народ сваім ішчасцем, сваёй адбыткамі, свайей савецкай дзяржаўнасцю.

Многа цудоўных твораў і ў паэзіі і ў прозе даў нам за апошнія трыццаць год народны паэт Якуб Колас. Усе яны вылучаюцца глыбокай шчырасцю паўчужа, багатым веданнем жыцця і запатрабаваным шырокіх народных мас, зольнасцю — бачыць магутныя парасткі новага, што прынесла беларускаму народу Кастрычніцкая рэволюцыя.

Такія праязныя творы Якуба Коласа, як апавесці «На прасторах жыцця», «Адшчэпенец», «Дрыгва», прышчалілі чытачу паўчужа новага, абуджалі ў ім творчыя сілы, калікалі яго да актыўнага ўдзелу ў рашчым пераўтварэнні жыцця, да змагання са ўсялякімі рэшткамі старога, адсталлага, кансерватыўнага. Аповесць «Дрыгва» — адзін з самых папулярных твораў беларускага чытача, можна сказаць, настольнае кніжка кожнага беларускага сяляніна. Успалучыўшы партызанскую барацьбу беларускага народа супроць белаліцкага, гэтак апавесці заклікала чытача свята берагчы гераічныя традыцыі народа ў змаганні за сваю незалежнасць, выхоўвала ў ім патрыятычныя паўчужа, прышчаліла гарачую нянавісць да ворагаў народа. Можна без пераўвельчвання сказаць, што многія і многія з герояў партызанскай барацьбы беларускага народа часоў Айчынай вайны вучыліся ў дзяцінстве, у юнацкія гады гарачай нянавісці да ворага і па гэтай слаўнай патрыятычнай кнізе.

Маладое накарленне беларускай літаратуры, якое ў пераважнай большасці свайей расло і выхоўвалася ў гады савецкай улады, ішло разам з народнымі паэтымі, вучылася ў іх палымнай любові да народа, да Радзімы.

Тут можна прыгадаць цудоўныя байкі Крапіва, які ператварыліся часамі ў фальклор, яго добрыя п'есы, як «Партызаны», «Канец дружбы», «Хто смеяцца апошні». У гэтых творах пісьменнікі сталі і псалюкова вырашаць праблема гераічных традыцый.

Цілы ў жыцці народа, праблема дружбы ў новым сацыялістычным грамадстве, задачы барацьбы з усім цёмным, шкодным, вачырожным, што засталася ў спадчыну ад цяжкага мінулага. Тут можна прыгадаць цудоўныя апавяданні, апавесці і раманы Кузьмы Чорнага. Тут можна прыгадаць сонечныя, радасныя песні Паўлюка Труса.

Глыбокі патрыятызмам былі прасякнута творы і заўчасна памёршага пісьменніка Эдуарда Самуіленка. Яго апавяданні аб новай калгаснай вёсцы, яго п'еса «Пад гібелю воўка» і раман «Будучыня» раскрылі перад намі ва ўсёй велічы маральны воблік савецкага чалавек. Раман «Будучыня», аб змаганні грузінаўка народа за савецкую ўладу, красамойна сведчыць аб тым, што толькі савецкі пісьменнік, які з павагай ставіцца да кожнага народа ў пасобку, можа з такой праўдзінасцю, з такой любоўю і з такім глыбокім прыкіненнем у жыццё, у псіхіку, ва ўсёе побыт гэтых народаў напісаць падобныя творы.

Савецкі патрыятызмам былі прасякнута творы старэйшых пісьменнікаў Змітрака Бядулі і Янкі Маўра і творы маладзёбы, шых пісьменнікаў і паэтаў: Броўкі, Глебка, Куляшова, Пянчанкі, Якімовіча, Танка, Каліковіча, Гурэскага, Пестрака, Астрэйкі, Бялёвіча і іншых.

Палымнымі патрыётамі савецкай Айчыны выявілі сабе беларускія пісьменнікі і паэты ў гады Айчынай вайны. Усёе свайе творчасцю і ўсёе свайе практычнай дзейнасцю служылі яны адной мэце: дапамагчы народу ў гераічным змаганні з лютым ворагам, дапамагчы народу выгнаць гэтага ворага з роднай зямлі, разбіць яго зварынае логана. З перых дзён вайны народныя паэты рэспублікі звярнуліся да народа з палымнымі заклікамі на барацьбу, іх публіцыстычныя выступленні, іх вершы, як і творы і іншыя іхныя пісьменнікаў і паэтаў, былі поўны суроага пафосу вайны, пафосу грознага змагання не на жыццё, а на смерць з крыванымі полчышчамі гітлеразма.

У гады вайны напісана выдатная паэма Куляшова «Сяч брыгады» — гімн славе бессяротнасці гераічнага беларускага народа, бязмежнай мужнасці Савецкай Арміі, Вершы Куляшова — «Ліст з палону», «Над брацкай магілай», «Балада аб чатырох заложніках» і другія распалывалі святое паўчужа нянавісці і пошты да ворага за ўсе яго крывавыя справы, за здэкі, за глум над родным народам.

Глыбокім аптымізмам, падымнай, верай у нашу перамогу гучылі вершы Пятруса Броўкі, Пятра Глебка, Максіма Танка, Пяна Пянчанкі, А. Астрэйкі, А. Бялёвіча, Ц. Крысько і іншых нашых паэтаў.

Скопчылася Вялікая Айчыная вайна. Вызвалены ад фашыскай няволі, народ пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі прыкладае гераічныя намаганні па аднаўленню разбуранай ворагам гаспадаркі, па далейшым развіццю свайей культуры. Разам з народам працуюць і нашы пісьменнікі і паэты, уносяць свой паслыўны ўклад у залечванне ран вайны, у аднаўленне краіны. Гэтак гераічнаму аднаўленню прысвечаны паэма Куляшова «Дом № 24», творы Броўкі «Ясны кут» і «Хлеб», многія творы М. Танка, П. Панчанкі, А. Бялёвіча, Ц. Крысько, А. Зарыцкага, А. Астрэйкі, П. Пестрака, М. Лушэвіча, М. Машары, Э. Агнявец і іншых нашых паэтаў. Выраслі новыя імяны ў беларускай паэзіі: К. Кірэнка, П. Прануца, М. Гамолка, У. Шахаўец, Р. Няхай, А. Бачыла, А. Валогін, З. Кавалеў і дзсяткі другіх. Іх творчасць уліваецца свежым струменем у агульнае рэчышча беларускай савецкай паэзіі. Аднаўленню краіны прысвечваюць лепшыя свае творы і нашы празаікі. Алесь Стаховіч закончыў першую кнігу свайго рамана аб адбудове калгаснай вёскі. Макар Паслядовіч напісаў апавесць аб будаўніцка аўтамобільнага заводу, піша раман аб вызваленні Беларусі. Напісаны новыя творы, прысвечаны аднаўленню калгаснай вёскі, як апавесць «Станаўленне» Ус. Краўчанкі, «Гарачы жыццё» і другія апавяданні І. Мележа, апавяданні і апавесці маладзёбы праязнікаў, якія наўдана прыйшлі ў літаратуру: М. Садковіча, А. Кулакоўскага, І. Шамякіна, М. Лобана, Я. Вярлы, М. Лупскава, І. Грамовіча, П. Кавалева. Гэта здыльная літаратурная моладзь дае нам усёе падаставы сп

Да II гадавіны з дня смерці А. М. ГОРКАГА

Сусветнае значэнне творчасці М. Горкага

М. ГОРКІ — „ВЕРШЫ“

Сярод сучасных Горкаму літаратуры свету буйны імёны: А. Франс, Д. Галсуорці, Э. Вярхарна, Г. Уэлса, Р. Ралана, Т. Манна, Б. Шоу, С. Цвайга, Т. Драйзера. Яны — гэтыя апошнія магкіе буржуазнай дэмакратыі (Ленін) знаходзілі шматлікіх чытачоў, якія шукалі хвалюючай прафэсійнага слова. Аднак, уздыжэнне іх таленту і творчай спадчыны ніяк не можа ісці ў параўнанне з сусветна-гістарычным значэннем творчасці Максіма Горкага — родна-нацыянальнага літаратуры і мастацтвага рэалізму. Нават буйнейшыя пісьменнікі свету толькі спрабавалі выразаць тым пытанні, якія геніяльна і смела вырашыў Горкі — верны сын і бурасенскі народна-рэвалюцыйнай Расіі. Нима чаго і казаць аб тых «разбітыхых сынах буржуазіі», якія накітавалі Гауптмана, Кіплінга або Гамсуна выражэнні, «кінуўшы перададзіць у іхніну тое, што з'яўляецца не прастай супроцьлегласцю, як пісаў яшчэ Пляхану аб Гамсуне.

М. Горкі прышоў у літаратуру ў эпоху, калі людзей гераічных і свецкіх характараў, людзей вялікай мэты шукалі толькі ў мінулым. Здавалася, не было сілы, здольнай узрываць душную атмасферу дэкадэнцтва, «расчыніць вакно ў жыццё і ўдымуць паветра герояў» (Ралан — прадмова да «Жыцця Бяхоўскага»). Горкі сказаў тут сваё слова. Толькі талент, які выйшаў з глыбінь народных мас Расіі, мог зрабіць гэта. Перадрэвалюцыйная Русь, якую прайшоў пехатою Аляксей Максімавіч Пашоў, адкрыла прывітаванню вочку пісьменніка за «свіночыімі агіднасцімі дзікунскага жыцця» і здаровае, добрае, магутнае, а галоўнае — гніўлівае чалавечнае. На здзіўленне ўсяму свету Горкі абвясціў веру ў Чалавека. У той час, калі на Захадзе ў модных салонах і шматтыражных часопісах адмаўлялася ўсялякая будучыня гуманістычнай пазіі і апынуўся канец стагоддзя, Горкі выступіў нестэноўм Свабоды, Свята. Яшчэ ў артыкуле 1896 года «Поль Варлен і дэкадэнты» Горкі закляміў «дэкадэнцтва, як з'яву шкодную, антыграмадскую, з якой неабходна змагацца». Ён сарваў маскі квіцістага эстэтызма з гнілой буржуазнай культуры Захада. Імяна Горкі назваў пісьменнікаў еўрапейскага дэкадэнцтва «палагетамі распусты і віртузамі яго». У той час, як у Метэрлінка абдымі смерці становіліся галоўным перамам еўрапейскай хваравітай пазіі, Горкі апавіў радасць жыцця як подзвіга, барацьбы, творчай працы.

Душой пазыі Горкага «Дзяўчына і смерць» вялікі рускі пісьменнік стварыў яркі апафеоз непераадольных, жыццесвардальных пачуццяў. Таварыш Сталін сваім надлісам на аўтарскім экзэмпляры пазыі раскрыў нам не выключнае сусветнае гучанне: «Гэта штука мадзей, чым «Фауст» Гётэ (каханне перамагае смерць)». Іхненне да свабоды думкі і пачуцця з'явілася лейтматывам творчых пошукаў Горкага. Уся пазыя яго азорана святлом пошукаў героя ў шырокім, сапраўдным разуменні гэтага слова. У «Песні аб Сокале», «Песні аб Бурасеніку» Горкі сярджае веліч подзвіга, як сэнс жыцця. Значылася, што ў самым пачатку 1912 года Ленін пісаў Горкаму: «Цудоўнымі казкам» Вы вельмі і вельмі дапамагалі нашай «Звяздзе» і гэта мяне радавала надзвычай». Смелы Данко і горды Сокал таму не дярэмна прайлі кроплі сваёй гарачай крыві, што вельзарнейшы ўдзім жыцця высюваў «правобразы больш веліччя і казак саміх». Як сведчыць П. А. Зяломаў, пратаў Паўла Уласава, з апавесці «Маці»: «Сэрца Данко білася ў такт з нашымі сэрцамі... «Песня аб Сокале» была для нас каштоўнай дэсяткай пракламацый... Уліба толькі мёртвы або невмерна нікічымі і баялівым вольнік мог ад яе не працінуць, не разгарэцца гневам і прагай барацьбы».

Пасля напісання «Маці» відавочна вызначылася імкненне паміж Горкім і яго «наклонікам», якія ліберальнічалі. Гэты апошні як на Захадзе, так і ў Расіі яшчэ маглі дараваць «дэбрэкасы» пазіі.

ВЯЛІКІ ДРУГ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

А. М. Горкі вядомы нам не толькі як вялікі пралетарскі пісьменнік, заснавальнік сацыялістычнага рэалізму, мастак беларускага таленту, які даў свету рад класічных літаратурных твораў, але і як сапраўды друг і настаўнік пазіі і пісьменніку многанациянальнага савецкага народа, які ідэямі і мастацкім выхавальніцкім кадром братніх літаратур.

А. М. Горкі працягнуў жыццё і глыбокую цікавасць да фальклорнай творчасці народаў СССР, да развіцця літаратуры і мастацтва ўсіх рэспублік нашай краіны. Беларускі народ і яго літаратура выклікалі заўсёды ў Горкага вялікую сімпатыю, увагу і гарачае сачуванне.

Асабліва зацікаўленае выклікаў у Горкага беларускі фальклор, — гэта выдатная крыніца творчасці беларускага народа. Казкі і песні, легенды і прыказкі беларускага народа знахнілі ў душы А. М. Горкага дэпты сардэчнага водку. Ён добра быў знаёмы з беларускім фальклорам, літаратурай і мастацтвам.

Цікавасць Аляксея Максімавіча да беларускай літаратуры выявілася яшчэ ў 1910 годзе. Жывучы ў гэты час на далё-

Д. ФАКТАРОВІЧ

зі самавучкі. Але дараваць памфлет «Цудоўная Францыя», лісты французскім буржуазным журналістам, лісты, што выкрывалі іх, нарэшце, дараваць праўдзівую апавесць аб першай рускай рэвалюцыі, якая адначасова і кікала і вучыла — гэта было звыш спархнелых Дробнабуржуазных сіл. З аднаго боку, чуюцца завыванні нікічымых абаронаў дэкадэнцтва або «канцы» Горкага-мастака, які нібыта спісаўся, з другога,



Засл. дзейч мастацтва БССР А. Глебаў. Скульптура «М. Горкі і Янка Купала».

уоё больш пашыраецца папулярнасць, прызнанне і ўплыў «Маці» як на мільёны чытачоў, так і на сотні пісьменнікаў розных пакаленняў і краін свету.

Ідэяна-мастацкае ўздзеянне кнігі, дзе ўпершыню з пачуццём і ўпэўненасцю прагучэлі працоўкія словы: «Расія будзе самай яркай і дэмакратычнай зямлёй — цяжка пераацаніць. Яе выданні абыйшлі свет. Яны адкінулі застарэлыя думкі аб зонах уплыву еўрапейскіх літаратур. Уплыў горкаўскай «Маці» вельзарнейшы Чэшскай пісьменніку Чапэку і Незвалу, іспанскай пазі і народнай драматургі Лорка, Саю ў Кітаі, Нэксе і Энгстранда ў скандынаўскіх літаратурах, Якаўлевіч і Нушыч у Балгарыі, дэсяткі буйнейшых імён розных традыцый, школ і пакаленняў у Францыі, Англіі, ЗША (Ралан, Арагон, Ліндсэй, Драйзер, Фокс і іншыя) адчулі на сабе добравародны ўплыў творчасці Горкага. «Маці» Горкага навучыла чытачоў свету бачыць у простых рускіх жанчынах з народа «героі» не на гадаўню, а на ўсё жыццё» (Горкі).

Тэма «Маці» не пакідала Горкага на працягу ўсяго творчага шляху. У яго п'янак, як сьвідрае С. Балахаты, была задума апавесці «Сын». У Паўлу Карчагіну, Алегу Кашавым і іншым героях савецкай літаратуры сацыялістычнага рэалізму мы пазнаем маладую гвардыю другога і трэцяга пакалення, сыноў Пеллагеі Нілаўны Горкага.

Першая руская рэвалюцыя несла ў сабе столькі сапраўды драматычнага,

сіла ідэянасці, якая была недаступная натуралістычным пісьменнікам.

Ад Сокала цягнуцца задатыя нікі хоўнай блізкасці да героя п'есы «Мяшчане» Ніла. «Я ведаю, — гаворы ён, — жыццё цяжкае, часам агідна жэсткае. Я ведаю, што жыццё — спрэсур'ёзная, але не ўладкаваная... што я патрабуе для свайго ўладкавання ў мае сілы і здольнасці. Я ведаю, што не аслаба, а проста сумленны здар чалавек і ўсё-такі кажу: нічога, я возьму... маё жаданне ўмяшчацца ў сгущу жыцця, мясці яго і так і таму перашкодзіць, гэтакую дапамавою ў чым радасць жыцця».

Высокая ідэянасць і рэалістычная вятасць п'ес Горкага заваўвалі сімпаты мільёнаў простых людзей ва ўсвеце.

«Горкі і Маскоўскі Мастацкі тэ. Стаўскага прынеслі ў Еўропу сьтыль», — пісала Ружэна Свабо (Чэхаславакія). «Героі Горкага неслабе рэвалюцыю і таму кнігі Горкі былі кнігамі росквіту», — пісаў вялікі пісьменнік Б. Шоу.

Горкі ўзніс сваёй творчасцю над сучаснай яму літаратурай распаду і бязвер'я таму, што «карэні яго творчасці ўваходзілі ў гущу рэвалюцыйных мас» (Р. Ралан).

Вялікім шчасцём для Горкага з'явіўся ідэяна-выхавальны ўплыў на яго Леніна і Сталіна. Адждоючы спробу «ўпярэдаўцаў» заславіцца фігурай Горкага, які памыляўся ў выдумках «прадэкульты»,

прадбачдзівым і дакладным. З таго часу імёны вялікіх беларускіх пазііў моцна зацвердзіліся не толькі ў беларускай літаратуры, але і занялі пачэснае месца сярод літаратуры XX стагоддзя.

А. М. Горкі працягнуў сачыць за развіццём беларускай літаратуры і музыкі, аб чым сведчыць адказ рэдакцыі беларускай газеты «Наша Ніва» на шыры, кранальны ліст А. М. Горкага. У нумары 43 за 1910 год рэдакцыя пісала: «Дзюкуем за добры ліст. Кніжкі хутка вышлем, а газеты пачалі ўжо высьлацца».

У тым-жа 1910 годзе ў сваім лісце да відамога украінскага празаіка М. М. Кацюбінскага Горкі дае высокую ацэнку творчасці беларускіх народных пазііў Якуба Коласа і Янкі Купалы. У 1911 годзе Аляксей Максімавіч надрукаваў свой вядомы артыкул «Аб пісьменніках-самавучках», у якім ён «зварнуў увагу скептыкаў на маладую літаратуру беларусаў, самага забітага народа ў Расіі, на працу людзей, якія згрупаваліся вакол газеты «Наша Ніва».

Далей А. М. Горкі прыводзіць верш народнага беларускага пазіі Янкі Купалы ў сваім уласным першавым перакладзе. Дадзены Горкім многа год таму навад высокае водку аб двух заснавальніках беларускай літаратуры, аб народных пазііях Я. Купале і Я. Коласе быў здзіўляюча

Ленін пісаў: «Горкі — аўтарытэт у справе пралетарскага мастацтва, гэта бясспрэчна. Спрабаваць выкарыстаць (у ідэяным выданні сэнсе) гэты аўтарытэт для ўмацавання мэзіма і аддзяма — значыць даваць узор таго, які аўтарытэтамі рабіць не трэба».

У час Кастрычніка Горкі пахінуўся ў бок абстрактнага «гуманізма». Адаін з яго лістоў гэтага часу «наскрозь прасякнута пашырэннымі абыватальскімі перажыткамі» (Ленін). Зрыў Горкага ў балога інтэлігентскай разгубленасці перасцярог таварыш Сталін.

Веліч Кастрычніцкай рэвалюцыі вызваліла і ў тым, што яна паслужыла прабным каменем сапраўднага гуманізма і сапраўднай рэвалюцыйнасці ўсіх майстроў культуры свету. А. Франс, Р. Ралан, Э. Сінклер, Т. Драйзер знайшлі «зару на Усходзе», адчувалі, што цывілізацыя не загіне, што чалавечтва «выходзіць да новага часу». Гэтым майстрам культуры, іх росту дапамог прыкладам нікі іншы як М. Горкі, які зачэрпнуў творчыя сілы ў сувязі з рускай рэвалюцыяй і не правадырамі.

Мы можам цяпер з поўным правам сказаць, што творы Горкага аб заняпадзе ўсіх форм буржуазнага быцця і сьядомасці з'явіліся працоўкімі.

Сацыялістычны гуманізм Горкага адмаўляе сальдаваць сачуванне — сучасны эрац еўрапейскага «гуманізма». Горкі вучыць: «Жыццё так д'ябальскі пабудавана, што нельга любіць, не навучыўшыся ненавідзець», «калі вораг не здзекаць — яго знішчаюць».

У перадавым светапоглядзе, у блізкасці да Леніна і Сталіна — крыніца моцнага ўздзеяння Горкага на лепшых майстроў культуры свету.

«Ні аддін мастак нашага часу, — пісаў Ст. Цвайг, — не прымушае перажываць столькі пры чытанні яго кніг, колькі Горкі... Такая эпоха як наша, у якую кожны тыдзень, кожны дзень вырастае ў напружаны дзень сусветнай драмы, такая эпоха не мае патрэбы ў пісьменніках-выдумшчыках, ёй патрэбны сумленныя, непадкупныя, вялікія адзасраўвальнікі. Такое алмазна-чыстае вока, як у Максіма Горкага, такі вялікі дух, які заўсёды імкнецца прынесці дабро і справядлівасць, якое мы ўспрымаем з усё ўзрастаючай пашанай. Так мы адчуваем Горкага са свайго здальку. Ён у тысячах вобразаў і тыпаў паказаў усёму свету рускага чалавеча жыцця, такім, якім ён у сапраўднасці. Цяпер ён аддае ўсе свае сілы і ўсю сваю палымнасць для таго, каб служыць маральнай сілай свайго істоты мільёнам чалавечтва. Ён самы працавіты з усіх працоўных, ён самы рускі сярод усіх рускіх, ён павен самай глыбокай веры, на якую здольны

да апошняга дыхання Горкі быў палымным трыбунам сацыялістычнага гуманізма.

Горкі звяртаўся да нашых пісьменнікаў: «Мы выступаем у краіне, якая асветлена геныём Вадзіміра Ільчына Леніна, у краіне, дзе нястомна і цудоўна працуе жалезная воля Іосіфа Сталіна. Воце што неабходна нам моцна памятаць у нашай працы і ва ўсіх выступленнях перад светам».

За гады савецкай улады беларуская літаратура зрабіла вялікі крок наперад.

Побач з імёнамі Янкі Купалы і Якуба Коласа з'явіліся новыя імёны таленавітых літаратураў — Кандрата Крапіны, Міхася Лынькова, Пятруся Броўкі, Аркадыя Куляшова, Пімена Панчанкі і другіх.

У вялікім росквіце талентаў беларускай літаратуры неадзімай роля належыць А. М. Горкаму, у якога беларускія пазіі і пісьменнікі вучацца ствараць высокамастацкія і высокаідэяныя творы.

Горкі быў вялікім другам беларускай літаратуры. Ён многае зрабіў для таго, каб пазнаёміць другія народы СССР з беларускай народнай творчасцю, з пазііямі і мастацтвам беларускага народа. Ідучы на сустрэчу пажаданням А. М. Горкага, пазі М. Ісакоўскі пераклаў на рускую мову «Адавечную песню» Я. Купалы і другія творы.

Імя Горкага чыньдзіма звязана з развіццём і ўдзімам культуры беларускага народа. Гэта імя заўсёды будзе клікаць беларускіх пазііў і пісьменнікаў, работніц культаўрага фронту да новых, яшчэ больш высокіх дасягненняў у галіне літаратуры і мастацтва.

А. РЫБАКОУ.

Вышаў у свет 62 томкі малой серыі бібліятэкі пазіі. У ім змешчаны вершы, апавяданні, пазыі, пароды, вершы ў прозе і ўстаўленыя ў драмы, апавесці і апавяданні М. Горкага, пазыічныя стрфы. Упершыню друкуюцца саркастычныя «Рускія казкі», якія накіраваны супроць дэкадэнцтва розных Смярыцкіных (Ф. Салагуба, З. Гіліус).

Горкі строга ставіўся да ўласнай пазыічнай спадчыны, надрукаваўшы не больш адной дзясатэй часткі яе. Аднак, пазыічнае ўспрыманне свету, «непераадольная цяга да вершаскладання» не пакідала Горкага ўсё жыццё. Яшчэ ў гады дзяцінства, успамінае Горкі, «... я быў напоўнены вершамі бабулі, як вудей медам: здаецца і я думаў у формах яе вершаў», а ў самым апошнім гады жыцця прызнаваўся Всеваладу Іванову: «А я кожны дзень вершы пішу».

Выпуск серыі бібліятэкі пазіі і змястоўны гісторыка-літаратурны каментарый Б. Мейлаха пераконавае, што Горкі не можа быць далучаны да ліку многіх буйных літаратураў свету, якія, пазаямаўшыся ў маладосці вершаскладаннем, паспяшылі ў сталым узросце адзіць ад яго.

Горкі заўсёды захаваў прыхільнасць да пазыічнай творчасці, не разлучаўся і з пазыічным бачаннем свету.

Выпуск бібліятэкі пазіі прымушае некалькі ўдакладніць унёўленні, якія здаўна складаліся аб тым, што толькі Горкі-рамантык, г. з. імяна пакуль ён быў рамантык — пісаў вершы. Бясспрэчна, што «Песня аб Сокале» і «Песня аб Бурасеніку» былі прадамой да героікі «Маці». Аднак, з разгортваннем драматургіі і апавядальных пачаткаў у сваёй творчасці Горкі не адмаўляецца ад пазіі.

Пазыічны струмень у яго творчасці перараджаўся зместам і формай, набываў новыя аспекты і функцыі, але ніколі не анікаў зусім.

Горкі заставаўся вечна пазыічна закаханым у чалавеча. Ён тонка выкарыстаў пазыічныя сродкі для «смалёўкі» характараў.

Асобнае месца ў пазыічнай спадчыне Аляксея Максімавіча займаюць вершы-пароды. Яны ўзыходзяць да традыцый Гейне, асабліва да дэмакратычна застраўнага ў Расіі Прутковым і пазіімі «Іскры» матыва супроцьмяшчанскай гейнеўскай іроніі.

Гэта пазіія выкрывала грэхадзеянне ўяўных рамантыкаў пры судакрананні з грэшнай зямлёй, яна прысвечалася «адаўраўленню побыту смехам».

90-х гадоў яго аброры народны, так і аброры сапраўднай патэтыкі.

З аднаго боку ён выкрывае пазіі Ф. Салагуба і З. Гіліус у «Рускіх казках» (1912 г.), з другога боку, тыпова-дэкадэнцкую пазіію смерці, як уладарніц над лесам чалавека, у «Грандэзнай паводле тэмы» казцы «Дзяўчына і смерць». Імяна тут злучаюцца ў адно спецыфічнае горкаўскі моцны воляў гуманізм з адвечным фальклорным матывам барацьбы свету жыцця супроць «чорнай злосці смерці».

«Да жыцця, да працы трэба клікаць, а не да смерці!» — пісаў Горкі ў артыкуле «Здаўлеку».

Вядучы ва ўсёй эстэтычнай сістэме Горкага пачатак працы таксама знаходзіць сваё пазыічнае акцэнтаванне ў вялікай родапазначальнай сацыялістычнага рэалізма.

Змешчаныя ў зборніку песні з нарыса «На Чагунле», вершы пазіі Кермані «Казак аб Італіі» як і бязбожніцкія вершы дыякана з «Жыцця Кд.ма Самгіна» — не толькі аскрава прыкладныя горкаўскія прыёмы раскрыцця характараў шляхам моўнай характарыстыкі, але і прыклады актыўнага ператварэння песеннай скарбіцы фальклора.

У вышэйшай ступені цікавыя прычынопа-наватарскі погляд М. Горкага на жанр апавядання-паэмы. Да гэтага жанра ўзыходзяць шэдэўры самога Горкага («Аб мадэльнай феі і маладым чабане», «Аб чыжы, які хлусіў і аб дзятле-любшцілі ісіцын»).

У 1935 годзе Аляксей Максімавіч пісаў у часопісе «Калгаснік»: «Наш чалавек дрэнна змяшчаецца ў прозе. Адлюстраванне нашага чалавек так, як ён таго заслугоўвае, павінна быць узвышана ў тоне і фарбах. Ці не паспрабуе наша моладзь пісаць аб людзях з такім натхненнем, каб проза сама сабою ператваралася ў вершы».

Высокародная тургенёўскага традыцыя паучыцельных вершаў у прозе патэтычна перараджаўся ў Горкага. Руская пазіія здабыла яшчэ адну вяршыню.

Варта напамінь, што томкі вершаў Горкага заканчвае выданне «Малой серыі бібліятэкі пазіі». Ідэя выдання гэтай серыі належыць Горкаму.

«Бібліятэка пазіі, — пісаў Горкі ў «Праўдзе» 28 лістапада 1931 года, — ставіць сваёй мэтай пазнаёміць нашу моладзь з гісторыяй рускай пазіі. Гэта неабходна, бо наша моладзь павінна мець выразнае ўяўленне аб месцы і значэнні пазіі ў гісторыі культуры».

«Бібліятэка пазіі» даўно стала адушэўнай кнігай нашай моладзі.

М. ІВАНОВ.

а горкаўскіх дзён

лага «Ленін і Горкі», «Горкі як публіцыст», «Горкі і беларуская літаратура», «Горкі ў іка. дэкадэнцы».

На літаратурным вечары з чытаннем твораў Горкага выступілі студэнты старэйшых курсаў літаратурнага факультэта. У бібліятэцы інстытута рыхтуецца выстаўка, прысвечаная Горкаму. (БЕЛТА).

гадавіны з дня смерці Янкі Купалы

Папоўніліся новымі экспанатамі залі літаратурнага музея. Тут прадстаўлены творы Янкі Купалы, перакладзеныя на кітайскую, чэшскую, латышскую мовы. Ад Максіма Рыльскага, Анны Караваева, Наір Зар'яна, Масенкі, Максіма Танка атрыманы ўспаміны аб сустрэчах з Янкам Купалам.

У бліжэйшыя дні музей арганізуе ў Мінску купалаўскія чытанні, прысвечаныя тэмам: «Вобраз таварыша Сталіна ў пазіі Янкі Купалы», «Творчасць пазіі ў дні Вялікай Айчыннай вайны», «Янка Купала — народны пазіі». (БЕЛТА).

чытальні абстаўлёваецца літаратурная вітрына-выстаўка твораў Я. Купалы і літаратурна-крытычных матэрыялаў яго творчасці. У абласной бібліятэцы імя Леніна будзе праведзены вечар чытачоў, афармленца кніжнай выстаўка і фота-вітрына.

Праз абласное радыёвонічанне намачаецца некалькі літаратурных перадач, прысвечаных памяці і літаратурнай дзейнасці Янкі Купалы.

М. КАРПАЧОВ.

Вечар памяці Максіма Багдановіча

7 чэрвеня ў памяшканні Беларускага Дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Янкі Купалы адбыўся агнянагарадскі літаратурны вечар, прысвечаны 30-й гадавіне з дня смерці вядомага беларускага пазіі Максіма Багдановіча. Вечар адкрыў старшыня Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі Міхась Лынькоў. Даклад аб жыцці і дзейнасці М. Багдановіча зрабіў пазіі Максім Танк.

М. Лужанін і М. Танк прачыталі свае вершы, прысвечаныя Максіму Багдановічу. Пасля ўрачыстай часткі Беларусі Дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа паказаў прысутным спектакль «Несцерка» — В. Вольскага.

Моладзь ідзе ў літаратуру

Вялікая цяга да літаратуры сведчыць аб значным культурным росце савецкай моладзі. У рэдакцыю нашай газеты дасылалі свае творы каля 50 пачынаючых аўтараў. Пераважаюць гэта — настаўнікі, студэнты, вучні старэйшых класаў сярэдніх школ, дэмабілізаваныя воіны Савецкай Арміі.

Гадоўная тэма пачынаючых пісьменнікаў — савецкі патрыятызм, героіка Айчынай вайны, стваральная праца нашага народа. Выхаваная ў сацыялістычным грамадстве, на перадавых ідэях большэвіцкай партыі наша літаратурная моладзь правільна разумее задачы савецкай літаратуры. Але пачынаючым аўтарам нехапае літаратурынага майстэрства. Часам пачынаючы пэўна правільна разумее жэсты, але не можа знайсці патрэбнага мастацкага вобраза, патрэбных слоў, каб выказаць сваю думку. Федар Магдзенка ў вершы «Краіна» піша:

«Люблю жыццё нашага пакалення,
Май сямброў — як нашы бацькі, сыны.
Сталі бясмертнымі героямі вызвалення,
Шляхі прарэалі крывёю сваёй».

І на гэтым думка абрываецца, пэўна пачынае далей гаварыць аб «беларускім краі», аб тым, што вораг будзе «знішчаны, як палынь, як горкая атрута». Не гаворачы аб тым, што думка ў гэтых радках выказана празначна, няясна, не апэтызавана, аўтар не валодае неабходнымі тэарэтычнымі ведамі і нават пісьменнасцю. Страфа адарвана адна ад другой, верш не скаманаваны. Такія-ж хібы характэрны для большасці пачынаючых аўтараў: Ул. Дашкевіч, А. Кузьміна, Анастока, Ул. Рабца, А. Шэйна, А. Івашкевіч, Н. Парукава, К. Хруцкага і многіх іншых.

Найбольшай свежасцю і арыгінальнасцю выдзяляюцца вершы М. Даніленкі, М. Друшчыца, К. Санкевіча, А. Ецелева. Гэтыя таварышы сур'ёзна працуюць над сабой, сур'ёзна ставяцца да літаратуры. Імя М. Даніленкі ўжо вядома чытачам з перыядычнай прэсы. Яго вершы друкаваліся ў «Чырвонай змензе». Апошнія творы прысвечаны тэме будаўніцтва. Яны заслужваюць увагі не толькі з боку зместу, але і з боку формы. Даніленка шукае сваёй арыгінальнай тэмы, арыгінальнага вобраза. Але часам гэтыя пошукі прыводзяць яго да выкрутасяў. У вершы «Бетон» ён піша:

«Камнедробікі шчокамі чугуннымі
Расцуршчылі камяні...
Ладкі!
Нясці дарогай іх, кудую гунамі
Гісторыя пісалася ў вякі».

Напісана вельмі надумана, нежэстыва. Экскурсе да далёкіх гунаў тут нічым не апраўданы. Наўрад ці ёсць неабходнасць так далёка заглядаць у гісторыю, каб упэўніць чытача, што камень нам патрэбны для будаўніцтва. Прырода засланя ў вершы чалавека, аб якім якраці патрэна пісаць.

М. Друшчыц яшчэ не друкаваўся ў цэнтральнай прэсе. Ён піша аб жыцці калганаў вёскі. Пачынаючы пэўна ідзе і ад літаратуры, і ад жыцця. Яго вершы простыя і непасрэдыя.

...Заспяваюць дзяўчаты,
Ідучы за сяло,
Што ў калгасныя хаты
Шчасце зноўку прыйшло...

А скажы мне, таварыш,
Хто аб шчасці не марыў
І начамі,
І днямі,
Гадамі,
Вякамі?

(«Надвечоркам»)

Далей пэўна піша, што шчасця шукалі нашы продкі, але знайшлі яго толькі пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі, пры савецкай

уладзе. Яшчэ больш канкрэтны і просты яго верш «Калгасны вартушкі».

Міркучыя па пазме «Галубы», А. Ецелев валодае значным паэтычным здольнасцямі. Праўда, у пазме ёсць шмат сырога матэрыялу, шмат таго, што можна адкінуць, напэўна, але па сваёй творчай задуме пэўна заслужвае ўвагі.

К. Санкевіч наагул прыслухаўся апаваданне «Зямля слухае». Апаваданне прысвечана паказу жыцця пасляваеннай вёскі, барацьбе за ўраджай. Пісьменнік мае густ, валодае мастацкай дэталю, але над сюжэтам, кампазіцыяй і мовай яму яшчэ трэба многа працаваць. Гэтыя таварышы заслужваюць таго, каб ім дапамаглі старэйшыя пісьменнікі авалодаць майстэрствам мастацкага слова.

У рэдакцыю паступаюць і такі матэрыял, які вельмі далёка стаіць ад літаратуры. Мы маем на ўвазе творы М. Дудніцкай, Анастока, Рабца і многіх другіх.

Анасток у вершы «Пэўна», вершы, які прысвечаны А. С. Пушкіну, піша (перадаем у аўтарскім напісанні).

«Геній устань із злога гроба,
Прыди до своего народа,
Открой что видел, кое царство.
Небось, оно прошло то графство» і г. д.

Тут ні думкі, ні вобраза, нічога агульнага з літаратуры. Безуцёсёны набор слоў, воль і ўсё. Такія-ж вершы і ў М. Дудніцкай. Гэтыя таварышы, відаць, вышадкова ўзяліся за пера, таму ў іх нічога і не атрымалася.

У свой час Нікалай Астроўскі, выступаючы па радыё для з'езда пісьменнікаў Азона-Чарнаморскага краю, сказаў: «Вы, якія збіраюцца зрабіцца пісьменнікамі, з'ехаліся сюды і хвалюецеся над пытаннем, як зрабіцца пісьменнікам. Моладзь думае, што ёсць такі пудоўны рацэт, які можа навучыць гэтым. Старыя майстры літаратуры ведаюць, што гэта цяжкая і разам з тым радасная праца. Вы павінны ведаць, мае маладыя таварышы, што пісьменнікам можа стаць кожны. Але для гэтага патрэбна ўпартая воля, вялікая вучоба, бесконнае ўзбагачэнне ведамі, бесконнае імкненне да вышэйшага ўзроўню культуры». Далей Н. Астроўскі расказавае аб тым, як ён, будучы юнаком, быў сведкай вялікіх падзей, уздзельнікам вялікай барацьбы. А ці мог ён тады, малады пісьменнік хлапчук стварыць тое, што ён напісаў потым? Не. А напісаў ён свае выдатныя кнігі толькі пасля ўпартай вучобы, калі ўзброіўся веданнем тэорыі рэвалюцыйнай барацьбы і здолел абагуліць у мастацкіх вобразах свой вопыт. З гэтай прычыны Н. Астроўскі гаворыць: «Мала бачыць, наглядаць, адчуваць. Трэба вучыцца, трэба набываць глыбокае веданне

жыцця, ведаць лепшыя творы сусветнай культуры, каб тапіраць свой даягляд, асветляць уласны вопыт творчай маркізма-ленінізма... Пісьменнік — гэта настаўнік. А вучыць можа толькі той, хто ведае больш за тых, каго ён вучыць, хто мае што сказаць».

Гэтыя каштоўныя словы майстра мастацкага слова, творчасць якога любіць савецкая моладзь, патрэбна памятаць нашым пачынаючым пісьменнікам. Трэба ўпартая сістэматычная вучоба, веды, культура. Саюз савецкіх пісьменнікаў, рэдакцыі газет павінны дабіваць расціў літаратурную моладзь, дапамагаць ёй авалодаць культурай, пашырыць і ўзбагаціць яе веды.

Летам гэтага года Саюз савецкіх пісьменнікаў Беларусі мяркуе склікаць рэспубліканскую нараду маладых пісьменнікаў. Улічваючы вопыт правядзення нарады пачынаючых пісьменнікаў заходніх абласцей БССР, трэба правесці добрую арганізацыйную работу. На нараду павінны быць выкліканы найбольш выяўленыя, найбольш здольныя маладыя літаратары. Папярэдне трэба сабраць іх творы, падрыхтаваць зместовыя даклады, добра арганізаваць работу секцый. Рэспубліканская нарада, як і нарада, праведзеная ў г. Брэсце, паслужыць вялікім стымулам для творчага росту літаратурнай моладзі.

Не менш важнай формай работы з'яўляецца стварэнне і наладжанне работы абласных філіялаў Саюза пісьменнікаў. У многіх абласных цэнтрах яны ўжо створаны (Брэст, Гродна, Магілёў), у многіх — наспела пытанне аб іх стварэнні (Віцебск, Бабруйск, Мазыр). Праўленне Саюза савецкіх пісьменнікаў павінна ўдзяляць больш увагі рабоце абласных філіялаў і літаратурных аб'яднанняў. У № 20 нашай газеты быў змешчаны ліст групы пачынаючых пісьменнікаў г. Бабруйска. У гэтым лісце яны справядліва папракаюць нашых пісьменнікаў у дрэннай сувязі з перыферыяй.

Пара паставіць пытанне аб выданні альманаха пачынаючых пісьменнікаў. У свой час такія альманахі выдаваліся і яны сыгралі сваю станоўчую ролю ў выхаванні літаратурнай моладзі. Многія вядомыя пісьменнікі і паэты пачалі друкавацца з альманахаў. Так абстаіць справа і цяпер. Выданне альманаха даць магчымасць правесці свае здольнасці тым пачынаючым, якія яшчэ не выступілі ў рэспубліканскай прэсе. У гэтай справе арганізуючую ролю павінны адыграць кабінет маладога аўтара.

Літаратурная моладзь ёсць, а ёй толькі трэба працаваць, яе трэба выходзіць.

РЫГОР НЯХАЙ.

Беларускія танцы ў праграме ансамбля народнага танца

У канцэртных залах Масквы велізарным поспехам карыстаецца новая праграма Дзяржаўнага ансамбля народнага танца Саюза ССР пад мастацкім кіраваннем лаўрэата Сталінскай прэміі народнага арытыста СССР Ігара Майсеева.

У праграму ансамбля ўключана некалькі беларускіх народнага танцаў, якія выконваюцца артыстамі ансамбля з вялікім уменствам і карыстаюцца ў глядача заслужаным поспехам.

Выдатныя дэкарацыі і святлоафармленне суправаджаюць паказ беларускіх танцаў «Юрочка», «Янка» і «Бульба». Выканаўцы змаглі перадаць глядачу задушэўнасць і сапраўдную народнасць гэтых танцаў.

(БЕЛТА).



На здымку: сцена з п'есы «Дзядзя Косця» ў пастаноўцы калектыва Мінскага Дома народнай творчасці.

Новыя ілюстрацыі да кнігі

Мастак А. Волкаў закончыў работу над ілюстрацыямі да кнігі для дзяцей М. Багдановіча «Мушка-зеленушка», якая ўпершыню ў Беларусі друкуецца літаратурна-графічным спосабам. Ілюстрацыі да «Казак лірніка» М. Танка выкананы мастакам С. Раманаў, кнігу А. Міронава «Далёка на поўначы» — мастак П. Астроўскі.

Мастакі А. Волкаў, С. Раманаў, В. Ціхановіч і іншыя будуць афармляць «Кнігу беларускіх дзяцей» (апаваданні дзяцей аб Вялікай Айчынай вайне).

Ілюструюцца кнігі Я. Маўра «Шлях з цэмы» — мастак А. Волкаў і «У краіне Раўсайскіх птушкі» — мастак М. Гуцеў. «Казкі» М. Лужаніна афармяе мастак М. Чураба, кнігу А. Міронава «Далёка на поўначы» — мастак П. Астроўскі.

Над ілюстрацыямі да пазмы А. Бялевіча «Чалавек-сонца» працуе мастак І. Давідовіч.

Перадача оперы «Алена» па радыё

Гэтымі днямі будзь перададзены па радыё мантаж оперы С. Рахманінава «Алена». Оперу паставіў заслужаны дзеяч мастацтва БССР М. Шнейдэрман. Галоўныя ролі выконвалі народныя артысты БССР Р. Млодэк (Земфіра), М. Данісаў (Алена), І. Валочін (малады цыган) і артыст У. Таланкін (стары цыган).

Фрагменты з пазмы А. Пушкіна «Цыган» чытаў заслужаны артыст рэспублікі С. Скальскі.

У мантаж таксама былі заняты хор Беларускага Радыёкамітэта і сімфанічны аркестр.

Канцэрт І. Балочіна ў Вільнюсе

Па запрашэнню Літоўскай філармоніі г. Вільнюс наведаў нар. арт. БССР І. Балочіна, артыст — Е. Ефрон (радыё) А. Астравецкі (цымбалы).

Адбыўся канцэрт. Артыст Балочіна выканаў творы беларускіх кампазітараў Я. Цікоціна, Р. Пукста, І. Любаня, Д. Лукаса, рускіх кампазітараў і артыст у опер.

Канцэрт прайшоў з вялікім поспехам.

У канцы гэтага месяца І. Балочіна выступіць у канцэртах у раёнах Гомеля і ў прыватнасці сярод сваіх выбаршчыкаў у Журавічах.

«Дзядзя Косця» ў пастаноўцы калектыва Мінскага Дома народнай творчасці

У гэтым годзе праводзіцца Усеаюзны агляд савецкага спектакля ў тэатральнай мастацкай самадзейнасці.

«Дзядзя Косця» Всевалада Іванова, паставіўшы паказальным драматычным калектывам Мінскага абласнога Дома народнай творчасці, — першы спектакль у рэспубліцы, падрыхтаваны да агляду.

П'еса В. Іванова — адзін з шматлікіх твораў, героям якога з'яўляецца абвешны гераічнай рамантыкай інжынер станцыі Орша.

Асноўны канфлікт п'есы — сутычка двух моцных характараў: цвёрдага, магутнага сілай свайго большэвіцкага свядомасці і ініцыятыўнага, партызанскага камандзіра Заслонова — з аднаго боку і хітрага, спрактыкаванага палкоўніка Краўтса — з другога. У гэтай барацьбе перамагае Заслонов.

Пастаноўчыку спектакля Б. Фельдману трэба было больш яскрава выявіць гэтую асноўную лінію п'есы. У двух актах спектакля цяжка адрыць галоўнае ад друга-радыста — ці гэта сутычка Заслонова і Краўтса, ці то барацьба паміж Штумфе і Краўтсам за авалоданне лясным заводам.

Роль Заслонова ў спектаклі выконвае К. Гусеў. На жаль, трэба адзначыць, што ён не здолеў стварыць выразны вобраз выдатнага героя-партызана. Гэта тлумачыцца часткова тым, што сцэнічная індывідуальнасць Гусева не падыходзіць для выканання гэтай ролі. Да таго-ж выканаўца не зразумеў, як след, вобразу і таму не здолеў паказаць складаную, вы-

сокародную і прыгожую душу героя. У выкананні Гусева бачна, што інжынер падманна нешта... і толькі, смуртэльнай ініцыятыўна-ж героя да ворагаў не адчувае. Гусеў не паказвае пачуцця гонару, што ўласціва Заслонову.

Вобраз хітрага і самаўпэўненага звера — палкоўніка Краўтса стварыў В. Гуляжэнка. Краўтс невадзіць савецкіх людзей. З такім ворагам цяжка змагацца і тым больш прыёмна адчуванне перамогі над ім.

Штумфе (Л. Шусцер) — чалавек, які не здолеў зрабіць кроку без загада камандавання. І таму Краўтс больш самастойны і прадпрыемлівы зрабіў яго сваім падначаленым, хаця Штумфе мае не меншую паўнамоцтва, чым Краўтс. Але ў выкананні Шусцера Штумфе залішне нервозны і таму набывае карыкатурны выгляд прагнага баяўдзі.

Прывабіва Т. Капусціна ў ролі Асі. Сярод іншых выканаўцаў трэба адзначыць О. Афірмаву (Пелагея Сямёнаўна) і М. Абсгаўза (Ягоршкіна).

Чоба і Коржань у выкананні А. Шапавара і А. Дабушкага выглядаюць вельмі наўнымі.

Увогуле, пастаноўка «Дзядзя Косця» калектывам мастацкай самадзейнасці — з'ява прыёмная і вартая ўвагі грамадскасці сталіцы. Але для таго, каб быць паказаным на Усеаюзным аглядзе мастацкай самадзейнасці, спектакль патрабуе яшчэ вялікай дапрацоўкі.

У. А. НІХАМКІН.

З апошняй пошты

„Гора аднавокае“

Дзяржаўнае Выдавецтва БССР па сектары дзіцячай літаратуры выдае «Школьную бібліятэку». Справа карысная і патрэбная, бо кніжны фонд рэспублікі вельмі адрозніваецца ад імяцкай акупацыі, і школьна-кніжачка знайсці творы нашых беларускіх пісьменнікаў. Параўнаўшы вялікі тыраж выдаваемых кніг (15—20 тысяч) можна ў значнай ступені задаволіць патрэбу вучняў у беларускай мастацкай літаратуры. Ужо выйшлі ў свет кніжкі З. Бядулі, А. Куляшова, П. Броўкі, М. Лынькова, рытухуюцца іншыя. Днямі ў продаж паступілі «Апаваданні» К. Чорнага. Як і да іншых кніг з серыі «Школьная бібліятэка» да «Апаваданняў» дадзена кароткая прадмова, якая звышчым чытача з жэсты і дзейнасцю пісьменніка. Усё гэта добра. Але...

Па таму-ж сектары дзіцячай літаратуры не так даўно выйшлі з друку і «Беларускія народныя казкі». Казкі ўдала падабраны, вельмі добрая літаратурная апрацоўка М. Клімковіча. Але...

У абодвух выпадках але адно і тое-ж. Малюк, які ілюструе гэтыя тэксты, ні ў якой меры не могуць нас задаволіць. Пачынаючы ад партрэтаў аўтараў кнігі і заканчваючы зместамі, яны выклікаюць у большасці выпадках прыкрае адчуванне, якое дапаўняецца яшчэ і невыразнымі водзіскамі малюнкаў. Адна і тая-ж дзейная асоба на двух малюнках выглядае як даўрэзны асобы. З вялікай напэўнасцю можна палічыць братамі, ды то хіба толькі стрыечнымі. Станоўчыя героі не прывабілі, а якімісьці вулгаватымі абрысамі, пераузным выразам твару.

Пальму першынства ў гэтых адносінах бярэць ілюстрацыі да «Апаваданняў» К. Чорнага і «Беларускіх народных казак». Не дарэмна мы ўспомнілі пра іх у пачатку. Есць у іх і яшчэ адна якасць. Гэта няўважлівасць, нават больш таго, нядабайнасць адносінаў мастакоў да свайго працы.

Вось малюнак да апавадання «Паганяныя косці». Не гаворачы ўжо аб тым, што рукавіца, якой Мацей заткнуў рот немцу, больш падобна на бароду, чым на што-небудзь, чым можна заткнуць рот, звернем увагу на іншае. У канцы апавадання чытаем: «Пад поўным месіам Мацей стаў і чакаў, пакуль багна не замкнулася над німецкай галавой». А на ілюстрацыі да апавадання мастак намалюваў... мала-

дзік. Як разумее загадае гэта, паважаны мастак, прывішча якога чамусьці не значыцца на кніжцы, як і на ўсёх астатніх кніжках з серыі «Школьная бібліятэка»? А патрэбна было-б паставіць, цікава-б было ведаць чыя работа?

Зноў у «Беларускіх народных казках» прывішча мастака стаіць, напісана, як кажуць, чорным па белому: В. Ціхановіч. Зрабіўшы някескія ілюстрацыі да некаторых казак, у прыватнасці да казак «Зяць і воўжык» і «Чаму сабакі катуў не любіць, а кот на мышэй палюе», В. Ціхановіч у малюнках да казкі «Каваль і Гора аднавокае» пераўзыйшоў нават анімажным мастакам, што поўна месца з маладзіком перабіраў.

Гора аднавокае, якое павінна быць з выгляду калі не жахлівым, то страшным, нападзена мастаком як нешта атэнае, калятата, сярэдзіне паміж малай і жабай. Прытым малюнак такі невыразны, што цяжка і двама вачыма разгледзець, ці ёсць у таго Гора аднавокага толькі адно вока, ці зусім нічога аднавока. А далей пачынаецца ініцыятыўна неверагоднае. Чытаем: «Дастаў ён авечку, знайшоў хлеб, соль і давай есці». Глядзім на малюнак: ляжыць на сталце... карова, ну карова, не карова, а на чэлкае куды больш падобна, чым на авечку. Чытаем далей: «Шаўна мне не трэба, бо ў мяне боты цылыя. Краўца мне таксама не трэба, бо і адзенне яшчэ не парвалася». Глядзім на малюнак: якія там боты, калі замест ног у Гора аднавокага самыя сапраўдныя лапы, цяжка нават уявіць, як боты пра іх можна надзець. І азення някага ў паміне няма, доўгая поўсць пакрывае ўсё цела. Чытаем яшчэ: «Абмацаў кавальчук другой рукой у сабе ў кішні нож, дастаў яго хутэй, дык раз! — адрэзаў сабе руку, добра яшчэ, што левую!» Глядзім на малюнак і вачам сваім не верым: сядзіць перад бачкам кавальчук без... правай рукі. Мімаволі ўспамінаецца і гоголеўская Пелагея, якая перабіраўла, дзе права, а дзе лева і слаўныя «сена і саляма». Тут ужо нешта сярэдзіне паміж нядабайнасцю і здыскам над чытачом. Гора, ды ўжо не аднавокае, а самае сапраўднае.

Абедзе кніжкі і «Апаваданні» К. Чорнага і «Беларускіх народных казак» рэдагаваў В. Няміра. Таму азначна доля «заслугі» ў выпуску такіх «перлаў» належыць і яму.

С. Т.

Рэдкалегія: Л. Александровская, А. Багатыроў, Г. Гасбур, П. Кавалёў, Якуб Колас, А. Куляшоў, А. Кучар (в. а. адказнага рэдактара), П. Пеструк, Г. Таран.

Н. П. АГАРОЎ

(Да 70-годдзя з дня смерці)

«Агароў мае права займаць адну з самых бліскучых і чыстых старонак у гісторыі нашай літаратуры...» — пісаў Н. Г. Чарнышэўскі.

Н. П. Агароў, бліжэйшы друг і паплекік Герцана, належыць да плеяды дваранскіх рэвалюцыянераў першай паловы XIX стагоддзя, разбуджаных снежанскім паўстаннем 1825 г., работа якіх не загінула марна: «яе падхалілі, пашырылі, умацавалі, загартавалі рэвалюцыянер-разначынцы, пачынаючы з Чарнышэўскага і канчаючы героямі «Народнай Волі». Шырэй стала кола амагароў, бліжэй іх сувязь з народам» (Ленін, «Пам'яці Герцана»).

Надзвычай моцнае ўражанне на маладога Нікалая зрабіла снежанскае паўстанне на Сенскай плошчы. Ён і Герцан на Вароб'яных гарах «... прысягнулі, на віду ўсёй Масквы, ахвяраваць... жэсты... для барацьбы» (Герцан, «Было і думкі»). У 1834 г. будучага паэта, студэнта Маскоўскага ўніверсітэта, арыштоўваюць і прыцягваюць да следства па справе «Аб асобах, якія сьпавалі паскільныя вершы» супраць цара і ўрада. У 1850 г. яго арыштоўваюць у другі раз. Праз шэсць год ён выкадае Расію і ідзе ў Лондан да Герцана, які жыў там у эміграцыі. З гэтага часу пачынаецца сумесная актыўная рэвалюцыйная дзейнасць двух перадавых рускіх людзей.

Н. П. Агароў прымае самае дзейнае ўдзяленне ў стварэнні Герцанам «вольнай рускай прэсе за граніцамі»

(Ленін) — «Колкалал», «Палярнай звяздзе», «Пад суд», «Голасе з Расіі», «Агульным вучы».

У Агарова часам прымаюцца матывы смутку і роспачы. Аднак гэта толькі на момант, толькі часова. Тужлівыя ноты знікаюць, і голас паэта зноў гучыць кадыра і ўпэўнена, сурова і гнеўна:

Я стану ў чуждой stronie
Порядок, невинистый мне,
Клеймить изустно и печатно,
И, может, голос дальний мой,
Прорвавшись к стороне родной,
Гонимый волности шпюном,
Накличет бунт над русским небосклоном»
(«Письмо Юрия», 1855).

Расія прыгонікаў, Расія нявольніцтва была ненавіснай Агароў. Пэўна быў глыбока незадаволены тагачасным грамадскім ладам. Але яго незадаволенасць не мела нічога агульнага з незадаволенасцю «лішніх людзей» XIX стагоддзя, расчараваных у жыцці, якія не ўмелі знайсці сабе месца ў грамадстве. Непрыніцце «агіднай рускай рэчаіснасці» (Бялінскі) у Агарова арганічна спалучалася з імкненнем рэвалюцыйным шляхам пераўтварыць жэсты, заваяваць даўгачаканую свабоду.

Агароў не адрозу прышоў да вываду аб неабходнасці рэвалюцыйнага перавароту ў Расіі. Пазнаёміўшыся ў пачатку 30 г. г. з вучнем французскіх сацыялістаў-утаністаў, ён некаторы час падзяляў іх погляды і супрабаву нават сам на практыцы ажыццявіць утанічны ідэі,

Вядома, з гэтага нічога не атрымалася, і Агароў паступова адыходзіць ад утанічнага сацыялізма.

У канцы 50 г. г. адбываецца рэзкі палітычны ўздым паэта. Знікаюць яго надзеі на вызваленне сялян ад прыгоў «верху»; яшчэ да 19 лютага 1861 г. ён расчараваны ў гэтых надзеях. З аб'ядленнем «Палажэння аб сялянах, якія выйшлі з прыгоніцкай залежнасці», Агароў рашуча выступіў супраць гэтага ашуканства цара. Ён піша ў «Колкалале» ў артыкуле «Разбор новага прыгоннага права»: «Асабістых прабоў для сялян, якія выйшлі з прыгоніцкай залежнасці, не існуе, таму што яны з прыгоніцкай залежнасці не выйшлі. Гэты загаловак — які выйшлі — ілжывы. Старое прыгоннае права замянена новым. Наогул прыгоннае права не адменена. Народ царом ашуканы» («Разбор...», 1861 г., ст. 16). Гэта-ж «народ царом ашуканы» — Агароў сцвярджае і ў шматлікіх вершах, у прыватнасці ў галоўным сваім творы «Гумар».

Непазбежнасць рэвалюцыйнай буры — вось вывад, да якога прыходзіць паэт. Надыйдзе час — «я стэзюю багатадню Русь вперед помчится вольная» («Часто в жизни все не является...», 1862).

У перыяд урадавай рэакцыі, наступіўшай у пачатку 60 г. г., Агароў выдэ непрымірму, барацьбу з усяля